

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 99 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i ekteskapsloven
(forbud mot ekteskap mellom
nære slektninger)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	7.3.3	Tvang og negativ sosial kontroll	27
2	Stortingets anmodningsvedtak om forbud mot søskenbarn-ekteskap	7	7.3.4	Rettsvirkninger og konsekvenser av brudd på forbud	28
3	Kunnskapsgrunnlag	8	7.3.5	Dokumentasjon av slektskap	28
3.1	Omfang og helsemessige konsekvenser	8	8	Dispensasjonsadgang	30
3.2	Kunnskapsgjennomgang av forskning	9	8.1	Forslaget i høringsnotatet	30
3.3	Familieinnvandring og ekteskapsmønstre	10	8.2	Høringsinstansenes syn	31
3.4	Arbeid mot tvangsekteskap og negativ sosial kontroll	10	8.3	Departementets vurdering	32
3.5	Informasjon rettet mot befolkningen	11	8.3.1	Behovet for dispensasjonsadgang	32
3.6	Høringen	11	8.3.2	Utforming av en dispensasjonsregel	32
4	Gjeldende rett	14	8.3.3	Saksbehandling	32
4.1	Inngåelse og oppløsning av ekteskap	14	9	Anerkjennelse av ekteskap mellom nære slektninger inngått etter utenlandsk rett ...	34
4.2	Anerkjennelse av ekteskap inngått etter utenlandsk rett	14	9.1	Forslaget i høringsnotatet	34
4.3	Regler for å motvirke sosial kontroll og tvangsekteskap	15	9.2	Høringsinstansenes syn	34
4.4	Forbud mot diskriminering	15	9.3	Departementets vurdering	35
5	Særlig om menneskerettigheter	17	9.3.1	Utforming av bestemmelsen	35
6	Utenlandsk rett	20	9.3.2	EØS-rettslige vurderinger	35
7	Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger	21	9.3.3	Menneskerettslige vurderinger ...	37
7.1	Forslaget i høringsnotatet	21	10	Ikraftsetting og overgangsbestemmelser	39
7.2	Høringsinstansenes syn	21	11	Økonomiske og administrative konsekvenser	40
7.3	Departementets vurdering	24	12	Merknader til de enkelte bestemmelsene	42
7.3.1	Utformingen av forbudet	24	12.1	Endringer i ekteskapsloven	42
7.3.2	Menneskerettslige vurderinger	24	12.2	Endringer i lov 11. juni 2021 nr. 63	42
				Forslag til lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger)	44

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 99 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 3. mai 2024,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og familiedepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i ekteskapsloven. Lovforslaget har bakgrunn i departementets høringsnotat 27. juni 2023. Forslaget tar sikte på å følge opp Stortingets anmodningsvedtak om forbud mot søskenbarnekteskap.

For å gjennomføre anmodningsvedtaket, foreslås i proposisjonen endringer i ekteskapsloven § 3 om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger, slik at dette også skal omfatte søskenbarnekteskap. Formålet er å motvirke helseskader hos barn. Departementet legger til grunn at forbudet også vil kunne motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll.

Anmodningsvedtaket gjelder søskenbarnekteskap. Biologiske slektskap mellom henholdsvis en tante eller onkel som den ene parten, og en nevø eller niese som den andre parten, er et nærere slektskap enn søskenbarn. Departementet foreslår derfor at også denne gruppen omfattes av forbudet.

Et forbud mot å inngå ekteskap vil kunne slå urimelig ut i noen tilfeller, og det foreslås derfor en dispensasjonsadgang i ekteskapsloven § 3. Statsforvalteren skal etter forslaget kunne gi samtykke til ekteskap dersom sterke grunner taler for det.

Videre foreslås det endring i ekteskapsloven § 7. Ved prøving av ekteskapsvilkårene skal brudefolkene legge fram bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt. Dersom et søskenbarn-par har fått tillatelse fra statsforvalteren til å inngå ekteskap fordi det foreligger sterke grunner, skal de legge fram tillatelsen når ekteskapsvilkårene prøves.

Stortinget vedtok endringer i ekteskapsloven §§ 18 a og 18 b i lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven. Endringene gjelder anerkjennelse av ekteskap inngått etter utenlandsk rett, og er foreløpig ikke trådt i kraft. Det foreslås i denne proposisjonen endringer i § 18 b slik at ekteskap inngått mellom søskenbarn etter

utenlandsk rett, ikke skal anerkjennes dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet. Dette innebærer at norske borgere og personer fra tredjeland som er bosatt i Norge, ikke kan omgå forbudet mot å inngå søskenbarneekteskap ved å gifte seg i utlandet.

Å nekte anerkjennelse av et ekteskap som er lovlig inngått etter utenlandsk rett vil kunne påvirke EØS-borgeres rett til fri bevegelighet, og det foreslås derfor at ekteskap mellom søskenbarn likevel skal anerkjennes dersom det er nødvendig etter EØS-avtalen.

Departementet foreslår at lovendringen skal gjelde for ekteskap som inngås etter at loven trer i kraft. Prøving av ekteskapsvilkårene kan gjennomføres inntil fire måneder før ekteskapet inngås. Det foreslås en overgangsbestemmelse som gir personer som har fått attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet før lovendringen trer i kraft, rett til å inngå ekteskap fram til gyldigheten av attesten er utløpt.

Det er bare ekteskap som er inngått etter utenlandsk rett etter at lovendringer trer i kraft, som omfattes av bestemmelsen om anerkjennelse.

2 Stortingets anmodningsvedtak om forbud mot søskenbarneekteskap

Barne- og familiedepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven). Endringene gjelder forbud mot å inngå ekteskap mellom søskenbarn, og mellom tante eller onkel og nevø eller niese som er i biologisk slekt.

Stortinget fattet 3. november 2020 anmodningsvedtak 48 (2020–2021), som lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag som forbyr søskenbarneekteskap.»

Departementet legger i proposisjonen frem forslag som er ment å følge opp anmodningsvedtaket. Formålet er primært å motvirke helseskader hos barn. Det foreslås en dispensasjonsadgang som kan benyttes dersom sterke grunner taler for det.

Det er for øvrig et politisk mål å motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll. Departementet legger til grunn at forbudet vil kunne bidra til dette.

Søskenbarneekteskap har vært hyppig debattert i over 20 år, og har særlig vært knyttet til diskusjoner om tvangsekteskap og negativ sosial kontroll. Et lovforbud mot søskenbarneekteskap har gjentatte ganger blitt foreslått for å motvirke tvangsekteskap.

Diskusjonen har også vært knyttet til helse- risikoen for barn født av foreldre som er søskenbarn, og til migrasjon. Forslag om å innføre forbud mot søskenbarneekteskap ble blant annet diskutert i forbindelse med ny utlendingslov, men utvalget som avga NOU 2004: 20 *Ny utlendingslov* ønsket ikke å begrense muligheten for opphold på bakgrunn av søskenbarneekteskap, så lenge slike ekteskap er tillatt i Norge.

Det ble i 2017 innført et 24-årskrav i utlendingsloven for familieetablering. Formålet var blant annet å bekjempe tvangsekteskap, og det var en målsetting at dette tiltaket, og andre innstramminger på utlendingsområdet, ville føre til nedgang i omfanget av søskenbarneekteskap og tvangsekteskap.

I 2020 fremmet Fremskrittspartiet Dok 8: 138 S (2019–2020) om forbud mot søskenbarneekteskap. Dette forslaget var ikke ferdig behandlet da Stortinget ved behandlingen av Prop. 66 L (2019–2020) *Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern mv.)* 3. november 2020, fattet anmodningsvedtak 48 (2020–2021) hvor regjeringen ble bedt om å legge frem et lovforslag om å forby søskenbarneekteskap. Dok 8: 138 S (2019–2020) ble derfor ikke realitetsbehandlet.

Spørsmålet om forbud mot søskenbarneekteskap har tidligere blitt behandlet av Stortinget ved ulike anledninger. Arbeiderpartiet fremmet i 2018 representantforslag 118 S (2017–2018) om tiltak mot sosial kontroll og æresvold. Ett av tiltakene lød:

«Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå lovgivningen mot tvangsekteskap med sikte på å fremme forslag om å forbedre og utvide den slik at: det utarbeides forslag til forbud mot søskenbarneekteskap ut ifra at Folkehelseinstituttet har dokumentert helsemessige problemer med dette, og at det vil ha stor betydning for omfanget av tvangsekteskap og dermed arrangerte ekteskap med psykisk press.»

Forslaget om å utarbeide forslag til forbud mot søskenbarneekteskap fikk ikke flertall da det ble behandlet av Stortinget i 2018. Under behandlingen av forslaget påpekte regjeringen Solberg at det ikke forelå forskningsbasert kunnskap om forholdet mellom søskenbarneekteskap og forekomst av tvang, og at det skulle innhentes mer kunnskap om dette. Videre skulle omfanget av og utviklingen i antallet søskenbarneekteskap inngått i Norge og av nordmenn i utlandet kartlegges, sammen med kunnskap om i hvilken grad norske myndigheter må anerkjenne søskenbarneekteskap inngått i utlandet. Regjeringen ville også vurdere hvilke virkemidler som kan iverksettes for å gi informasjon om helse- risikoen ved å få barn med nært beslektede.

3 Kunnskapsgrunnlag

3.1 Omfang og helsemessige konsekvenser

For å følge opp stortingsbehandlingen av representantforslaget om tiltak mot sosial kontroll og æresvold som omtalt i punkt 2, startet Folkehelseinstituttet i 2018/2019 å utrede utbredelse av søskenbarnektenskap og helsefaglige konsekvenser for barn født av søskenbarn. Prosjektet skulle etter planen ferdigstilles sommeren 2022, men har blitt forsinket blant annet fordi forskere har vært omdisponert til covid-19-arbeid.

FHI har til høringsnotatet skrevet et kortfattet notat som oppsummerer foreløpig kunnskap om omfang og helsekonsekvenser for barn født i Norge av foreldre som er i nært slektskap, herunder søskenbarn. Opplysningene er basert på data fra offentlige registre, og omfatter i overkant av 3 millioner individer født i Norge i tidsperioden 1967 til 2017. FHI definerer nært slektskap mellom foreldre som tremenninger eller nærmere slekt, noe som er vanlig i mange deler av verden og i noen innvandrergupper. FHI påpeker at nært slektskap kan gi økt sykdomsbyrde hos barna, primært grunnet økt risiko for sjeldne genetiske sykdommer, og viser til tidligere rapporter for nærmere beskrivelse av datasett og variabler.

FHI skriver i notatet:

«Forekomst

Nært slektskap mellom foreldre er sjelden i Norge. I vårt datasett er forekomsten av foreldrepar som er søskenbarn 0,6%, tremenninger 0,4%, mens kategorien «annet slektskap» utgjør 1,0%. Andelen foreldrepar som er nære slektninger er høyere (over 10%) i enkelte innvandrergupper, og høyest der mor er innvandret fra Pakistan, Tyrkia eller Marokko. Forekomsten er synkende etter årtusenskiftet. For par der mor er innvandret fra Pakistan, er den for eksempel redusert fra over 40% før år 2000 til 24% i perioden 2010–2017. Data fra den siste perioden tilsier at det hvert år fødes omkring 1 000 barn av foreldre som er nære slektninger, hvorav omkring 400 er barn av foreldre som er søskenbarn.

Helseforekomst

Foreløpig har vi best kvalitetssikrede data for dødfødsel (fosterdød), spedbarnsdød (død i første leveår) og medfødte misdannelser eller sykdommer diagnostisert ved fødselen. Våre nyere data bekrefter tidligere funn. De viser at dødfødsel er omkring 1,3 ganger så hyppig hos barn der foreldrene er søskenbarn, mens det ikke er noen sikker økning hos barn av foreldre som er tremenninger i forhold til barn av foreldre som ikke er i slekt.

Spedbarnsdød er omkring 2,4 ganger så hyppig hos barn av foreldre som er søskenbarn, og omkring 1,4 ganger så hyppig hos barn av foreldre som er tremenninger i forhold til barn av foreldre som ikke er i slekt. Medfødte misdannelser eller sykdommer diagnostisert ved fødselen er omkring 1,7 ganger så hyppig hos barn av søskenbarn, mens det igjen ikke er noen sikker økning hos barn av foreldre som er tremenninger i forhold til barn av foreldre som ikke er i slekt. Resultatene er justert for faktorer som vi vet har sammenheng med både slektskap mellom foreldre og helse hos barn (utdanningsnivå, landbakgrunn og antall tidligere fødsler). Det er imidlertid svært vanskelig å justere fullt ut for slike faktorer.

Foreløpige analyser viser en noe høyere sykkelighet, målt som økt forekomst av diagnoser satt i spesialisthelsetjenesten, hos barn der foreldrene er søskenbarn, og en noe høyere dødelighet også etter ettårs alder. Øvrige slektskapsforhold er foreløpig ikke analysert.

Dataene trenger imidlertid mer bearbeiding før endelige tall kan oppgis.

Tolkning

Våre funn bekrefter at nært slektskap mellom foreldre kan gi alvorlige helsekonsekvenser hos barna. Men mange av våre endepunkter er svært sjeldne hendelser (spedbarnsdødeligheten er for eksempel 0,7% for hele materialet og synkende gjennom perioden), slik at den absolutte risikoen vil være svært lav. Innen enkelte undergrupper kan den tilskrivbare helserisikoen av nært slektskap mellom

foreldre være betydelig. Samtidig vil den samlede effekten for folkehelsen vil være liten så lenge forekomsten av slektskap mellom foreldre er lav totalt sett.»

3.2 Kunnskapsgjennomgang av forskning

NOVA, ved OsloMet, har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet utarbeidet en kunnskapsgjennomgang av forskning på ekteskap i nær slekt sett i lys av retten til å bestemme over eget liv. Gjennomgangen oppsummerer, analyserer og systematiserer foreliggende norsk og europeisk forskning om ekteskap i nær slekt, samt forskning om tiltak som har til formål å forebygge ekteskap i nær slekt.

Når det gjelder situasjonen utenfor Europa, er det ifølge NOVA/OsloMet slik at det på verdensbasis er 11 pst. av befolkningen som er gift med en nær slektning.

Forskerne skriver bl.a. i sammendraget av rapporten:

«Ekteskap i nær slekt (eller konsangvine ekteskap) er en kulturell praksis som er utbredt i en rekke befolkningsgrupper i store deler av verden. I en global kontekst er likevel andelen slike ekteskap nedadgående. Mens konsangvine ekteskap utgjør 20-55 % av ekteskapene i Midtøsten, Nord-Afrika og Sentral-Asia, forekommer ekteskap i nær slekt sjelden blant majoritetsbefolkningen i Europa, Nord-Amerika og Australia. Av innvandrede grupper til Norge er ekteskap i nær slekt mest utbredt blant personer som har innvandret fra Pakistan, men det praktiseres også blant innvandrere fra Marokko, Irak, Somalia, Iran, Tyrkia, Afghanistan og Sri Lanka. Det generelle bildet for alle gruppene i Norge ser ut til å være en nedgang i antall ekteskap i nær slekt, både blant de som selv har innvandret, og blant deres barn. [...]

Forpliktelser til familien i hjemlandet kombinert med innstramminger i innvandringsreguleringer trekkes frem som viktige faktorer for å forklare forekomsten av transnasjonale søskenbarnekteskap. Flere av forskningsbidragene vi har gjennomgått, trekker frem at for mange er ekteskapsmigrasjon en av få muligheter for lovlig innvandring til Europa, og at dette er med på å forklare opprettholdelsen og i noen tilfeller økningen i andelen ekteskap i nær slekt. Når det gjelder ekteskap i nær slekt som

innvandringsstrategi, beskriver forskningslitteraturen dette først og fremst som motivasjon hos foreldre og andre voksne familiemedlemmer, og i liten grad noe som trekkes frem av den yngre generasjonen i Europa. Litteraturen ser i stor grad ut til å være samstemte om at praksisen med transnasjonale ekteskap i nær slekt ikke kan forklares ut fra innvandringsstrategiske motivasjoner alene.

Når det gjelder sammenhengen mellom ekteskap i nær slekt og tvang, er dataene mangelfulle. Vi har funnet svært få studier som eksplisitt undersøker sammenhengen mellom innflytelse på valg av hvem de skal gifte seg med, og det å gifte seg med en i nær slekt. Blant bidragene i forskningslitteraturen som undersøker denne sammenhengen finner vi at ekteskap i nær slekt i all hovedsak er arrangerte ekteskap, men at det også finnes ekteskap mellom nære slektninger hvor de unge har funnet hverandre selv, og hvor ekteskapet er basert på forestillinger om romantisk kjærlighet. Vi finner videre studier som viser ekteskap mellom nære slektninger som er inngått med tvang og press. Det er også slik at ekteskap i nær slekt forekommer og er vanlig i grupper/miljøer hvor vi også finner de høyeste forekomstene av tvangsekteskap. Vi har derimot ikke funnet studier som gir oversikt over omfanget av tvang og ufrivillighet i ekteskapene som er inngått mellom nære slektninger. Forskningslitteraturen viser imidlertid at aspekter som er fremtredende i saker som involverer tvang og ufrivillighet, kan bli satt på spissen i miljøer hvor ekteskap mellom nære slektninger er utbredt. [...]

I Norge har alder ved ekteskapsinngåelse økt og andelen transnasjonale ekteskap gått ned.

Disse endringene må ifølge litteraturen ses i sammenheng med endringer i ekteskapsmønstre og familiepraksiser. Når det gjelder ekteskap i nær slekt, peker litteraturen på at det også her har funnet sted en endring i form av en nedgang i antall ekteskap. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan har forekomsten av søskenbarn-par sunket jevnt, fra 43,5 % perioden 1997-2001 til 25 % i perioden 2007-2010 (Kinge mfl., 2014). Nedgangen som har funnet sted i Norge, trekkes også frem i litteraturen fra andre land, og det påpekes at endringen har funnet sted uten at er satt inn tiltak som eksplisitt omhandler ekteskap i nær slekt.

Det er i hovedsak to former for forebyggende tiltak mot ekteskap i nær slekt som

er beskrevet i litteraturen: regulering av praksisen gjennom lovgivning og genetisk veiledning.

Når det gjelder lovgivning mot ekteskap i nær slekt, så kan dette deles i to kategorier. Den første er lovgivning som angir forbud mot bestemte former for konsangvine ekteskap, og som gjelder for hele befolkningen i et land. Den andre er innvandringslovgivning som regulerer hvilke typer ekteskap som gir grunnlag for oppholdstillatelse. Når det gjelder lovgivningen, finner vi at det først og fremst er via innvandringslovgivning at praksisen reguleres.»

3.3 Familieinnvandring og ekteskapsmønstre

SSB har publisert flere rapporter som berører familieinnvandring og ekteskapsmønster. Selv om antallet som er i gifteklar alder blant norskfødte med innvandrerforeldre har økt vesentlig, har det likevel vært en nedgang i antallet ekteskap som inngås i denne gruppen. Det er stor variasjon mellom forskjellige innvandrergrupper, og SSB påpeker at det er innvandrere fra Pakistan, Somalia og land i Øst-Europa, som i størst utstrekning gifter seg med en partner med samme landbakgrunn (SSB rapport 2020/5 side 4).

SSB skriver i rapport 2018/20 side 53-54:

«Parforhold mellom slektninger er ikke utbredt, og det gjelder kun 12 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre fra de fire landene vi ser på. Av disse er det hovedsakelig norskfødte med foreldre fra Pakistan som er i slekt med partneren (se tabell 4.4.). 21 prosent av dem med foreldre fra Pakistan som er i et parforhold (gift, samboer, forlovet eller kjæreste) med en slektning, og av disse 21 prosentene er 16 prosent sammen med en kusine eller fetter. Blant dem med foreldre fra Tyrkia og Sri Lanka er det lite utbredt å være sammen med en slektning.»

Av norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, giftet 87 prosent av kvinnene og 83 prosent av mennene seg med noen med samme landbakgrunn. Dette er også den landbakgrunnen som er forbundet med høyest forekomst av søskenbarneekteskap. Antallet ugifte norskfødte med to innvandrerforeldre fra Pakistan i alderen 18-23 år har nesten tredoblet seg fra 1998 til 2018. Likevel har ikke antallet familieetableringer

mellom en norskfødte med innvandrerforeldre og en fra Pakistan økt. (SSB-rapport 2020/5 side 33 og 50). SSB skriver i rapport 2020/5 side 34:

«At det stadig blir mindre vanlig med innvandring for å etablere ekteskap til denne gruppen kan henge sammen med at det stadig blir flere med lignende bakgrunn å velge mellom i Norge. De som ville gifte seg i 1998 og kun hadde som kriterium at partneren skulle være over 18 år, ha bakgrunn fra Pakistan, og av motsatt kjønn, hadde ikke mange norskfødte med innvandrerforeldre å velge mellom. Nå er det innenlandske «ekteskapsmarkedet» for unge med innvandringsbakgrunn fra Pakistan langt større, men antallet som gifter seg synker, som vi ser.»

SSB oppsummerer på side 37:

«Antallet familieetableringer til unge norskfødte med innvandrerforeldre har sunket klart de siste årene, dette til tross for at antallet ugifte norskfødte med innvandrerforeldre vokser raskt. Samtidig ser vi at andelen som gifter seg i ung alder synker, noe som høyst sannsynlig henger sammen med økende deltakelse innenfor utdanningssystemet blant norskfødte med innvandrerforeldre.»

Også når det gjelder familiedannelse og samlivsmønstre er det forskjeller i befolkningen som helhet og i gruppen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. I hele befolkningen er 20 prosent samboere, mens det blant norskfødte med innvandrerforeldre bare er 6 prosent som er samboere. Det er imidlertid store forskjeller mellom de ulike landgruppene. For eksempel er det bare 1 prosent blant dem med foreldre fra Pakistan som er samboere, mens andelen er 5 prosent blant dem med bakgrunn fra Tyrkia (SSB rapport 2018/20 side 49).

3.4 Arbeid mot tvangsekteskap og negativ sosial kontroll

De senere årene er det vedtatt en rekke lovendringer for å motvirke tvangsekteskap. Det er lovfestet at tvangsekteskap ikke er gyldige (heller ikke «utenrettslige tvangsekteskap»), at ekteskap inngått i utlandet med noen under 18 år ikke blir anerkjent i Norge og at det er straffbart å tvinge noen til å gifte seg, eller å gifte seg med noen under 16 år. De som skal gifte seg i Norge, må

dessuten erklære på ære og samvittighet at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse. Lovendringene er ikke evaluert.

I arbeidet mot tvangsekteskap og sosial kontroll har det vært fremmet en rekke handlingsplaner de siste 15 årene, uten at søskenbarnektenskap har vært gjenstand for spesifikke tiltak. I handlingsplanen *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024)* nevnes ikke søskenbarnektenskap eksplisitt. Temaet har derimot vært oppe flere ganger i tilknytning til arbeidet mot tvangsekteskap. I årsrapporten fra Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll for 2019, er søskenbarnektenskap omtalt slik under punkt 5.2.2:

«I flere av sakene knyttet til tvangsekteskap ser vi at den aktuelle ekteskapskandidaten er en slektning, gjerne et søskenbarn. Når foreldrene finner en ekteskapskandidat som det forventes at sønnen eller datteren skal godta, kan det være vanskelig å si nei og stå imot presset. Dette blir enda vanskeligere når den aktuelle kandidaten er et søskenbarn. Sier man nei til en slik kandidat, kan det lede til store konflikter innad i den nærmeste familien, mellom foreldrene og deres søsken. I mange tilfeller handler ekteskap med noen i storfamilien om å styrke allianser, holde formuer i familien og ikke minst hjelpe slektninger til et bedre liv i Norge. Ofte kjenner man søskenbarnet og hans/hennes foreldre godt, de er gjerne familiemedlemmer man har tette bånd til. Terskelen for å si nei og stå imot presset om å gifte seg er generelt høy, men den blir svært høy når den aktuelle kandidaten er et søskenbarn.»

Arbeids- og inkluderingsdepartementet nedsatte høsten 2021 et offentlig utvalg som skal utrede de samlede juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold, og avklare om gjeldende regelverk gir tilstrekkelig godt rettsvern for utsatte, eller om det er behov for endringer eller ytterligere regulering. Det fremgår ikke direkte av mandatet at utvalget skal vurdere søskenbarnektenskap. Lovutvalget startet sitt arbeid 7. februar 2022. Utredningen var planlagt levert innen 31. januar 2024, men denne fristen er nå utsatt til juni 2024.

3.5 Informasjon rettet mot befolkningen

Kurs i foreldreveiledning er et obligatorisk element i introduksjonsprogrammet. Det er fastsatt i forskrift 15. desember 2020 nr. 2912 til integreringsloven at temaene negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse samt helserisiko ved å få barn med nært beslektede personer, er en obligatorisk del av kurset i foreldreveiledning.

På portalen Helsenorge er det lagt ut informasjon om å få barn når foreldrene er i slekt, og om arvelige tilstander. Helsedirektoratet har utarbeidet brosjyren «*Having children when the parents are blood relatives*» som blant annet gir informasjon om helserisiko og fødselsskader når foreldrene er i slekt.

Genetisk veiledning blir gitt av genetisk veileder og spesialister i medisinsk genetikk ved avdeling for medisinsk genetikk ved Oslo universitetssykehus, Sykehuset i Telemark, Haukeland universitetssykehus, St. Olavs hospital og Universitetssykehuset Nord-Norge. Ved genetisk veiledning får pasienter individuelle samtaler med informasjon, forklaring og risikovurdering med tanke på genetisk bestemte tilstander. Sykehusene har utfyllende informasjon om genetisk veiledning på sine hjemmesider.

På hjemmesidene til Barne- og familiedepartementet blir det informert om at det ikke er forbudt å inngå ekteskap mellom søskenbarn (fetter og kusine), men at det er viktig å være oppmerksom på at dersom foreldrene er i slekt, er det høyere risiko for å få barn med sykdom og medfødte misdannelser, dødfødsel, spedbarnsdød og forkortet levealder.

3.6 Høringen

Den 27. juni 2023 sendte Barne- og familiedepartementet høringsnotat med forslag til endringer i ekteskapsloven på alminnelig høring, med høringsfrist 27. september 2023. Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Barneombudet
Barnesakkyndig kommisjon (BSK)
Bioteknologirådet
Datatilsynet

Diakonhjemmet Høgskole	Statens barnehus
Domstoladministrasjonen	Statens helsetilsyn
Folkehelseinstituttet	Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
Helse Midt-Norge RHF	Statens sivilrettsforvaltning
Helse Nord RHF	Statistisk sentralbyrå
Helse Sør-Øst RHF	Statsforvalterne
Helse Vest RHF	Syssele mannen på Svalbard
Helsedirektoratet	Tingrettene
Høgskolen i Innlandet	Universitetet i Agder (UiA)
Høgskolen i Molde	Universitetet i Bergen (UiB)
Høgskolen i Volda	Universitetet i Oslo (UiO)
Høgskolen i Østfold	Universitetet i Stavanger (UiS)
Høgskulen på Vestlandet	Universitetet i Sørøst-Norge (USN)
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	Universitetet i Tromsø (UiT) – Norges arktiske universitet
Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll	Utdanningsdirektoratet
Lagmannsrettene	Utlendingsdirektoratet
Likestillings- og diskrimineringsombudet	Utlendingsnemnda
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)	Velferdsforskningsinstituttet (NOVA v/OsloMet)
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)	VID vitenskapelige høgskole
Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU)	Kommunene
Nord universitet	Akademikerne
Nordlandsforskning	Aleneforeldreforeningen
Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM)	Alternativ til vold
Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet (NTNU)	Amathea – Veiledningstjeneste for gravide
Norsk senter for barneforskning (NOSEB v/NTNU)	Amnesty International Norge
Norsk senter for menneskerettigheter (SMR v/UiO)	Antirasistisk senter
OsloMet – storbyuniversitetet	Arbeidsgiverforeningen Spekter
Oslo Universitetssykehus HF, Klinikk for laboratoriemedisin, Rettsmedisinske fag, Seksjon for rettsgenetikk – slektskap og identitet	Childwatch International – UiO
Politidirektoratet	Den Norske Advokatforening
Regionale kunnskapssentre for barn og unge (RKBU)	Den Norske Dommerforening
Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS)	Den norske legeforening
Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP)	Fafo
Regjeringsadvokaten	Fagforbundet
Ressursgruppen Juss og Helse	Fellesorganisasjonen (FO)
Riksadvokaten	Forum for Barnekonvensjonen
Sametinget	Frelsesarmeens barne- og familievern
Samisk høgskole – Sámi allaskuvla	FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold
Sentralenheten for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Skattedirektoratet	Gatejuristen
Sivilombudet	Hovedorganisasjonen Virke
	Innvandrerne Landsorganisasjon (INLO)
	Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
	Juss-Buss
	Jussformidlingen
	Jusshjelpa i Nord-Norge
	Kirkens bymisjon
	Kommunesektorens organisasjon (KS)
	Krisesentersekretariatet
	Kvinnefronten
	Kvinnegruppa Ottar
	Landsforeningen for barnevern barn

Landsgruppen av helsesøstre
 Landsorganisasjonen for romanifolket
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 Landsrådet for norske barne- og ungdoms-
 organisasjoner (LNU)
 Likestilling Inkludering Mangfold (LIM)
 Likestillingssenteret
 Likestillingssenteret KUN
 Mental Helse
 MiRA ressurscenter for kvinner med minoritets-
 bakgrunn
 Nok. Norge (tidl. FMSO)
 Nasjonalforeningen for folkehelsen
 Norges Juristforbund
 Norges Kvinne- og familieforbund
 Norges Røde Kors
 Norges Røde Kors Ungdom
 Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening
 Norsk barnevernlederorganisasjon (NOBO)
 Norsk Innvandrersforum
 Norsk kvinnesaksforening
 Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)
 Norsk psykologforening
 Norsk sykepleierforbund
 Norsk Tjenestemannslag (NTL)
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Organisasjonen mot offentlig diskriminering
 (OMOD)
 Oslo krisesenter
 Press – Redd Barna Ungdom
 Private Barnehagers Landsforbund (PBL)
 Redd Barna
 Reform – ressurscenter for menn
 Rettspolitisk forening
 Rådet for psykisk helse
 Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
 Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)
 SINTEF
 Stiftelsen Kirkens Familievern (SKF)

Stine Sofies Stiftelse
 Unge funksjonshemmede
 UNICEF Norge
 UNIO – Hovedorganisasjon for universitets- og
 høyskoleutdannede
 Utdanningsforbundet
 Vergeforeningen
 Virke
 Voksne for Barn
 Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)

Departementet mottok i alt 41 høringsvar. Av disse er det 11 høringsinstanser som ikke har hatt merknader. 11 privatpersoner sendte inn uttalelse.

Departementet har mottatt uttalelse med realitetsmerknader til høringsnotatet fra følgende 19 høringsinstanser:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Folkehelseinstituttet
 Helsedirektoratet
 Kripos
 Likestillings- og diskrimineringsombudet
 Norges institusjon for menneskerettigheter
 Notodden kommune – kommuneoverlegen
 Oslo politidistrikt
 Oslo Universitetssykehus, Seksjon for rettsgene-
 tikk – slektskap og identitet
 Skattedirektoratet
 Statsforvalteren i Innlandet
 Statsforvalteren i Oslo og Viken
 Utlendingsnemnda
 Utlendingsdirektoratet
 Advokatforeningen
 Ahmadiyya muslimsk trossamfunn i Norge
 Islamsk råd Norge
 Mira-senteret
 Norsk Forening for Medisinsk Genetikk

4 Gjeldende rett

4.1 Inngåelse og oppløsning av ekteskap

Det følger av lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) § 3 at ekteskap ikke kan inngås mellom slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller mellom søsken. Dette vil si at det ikke er lov til å gifte seg med sine foreldre, besteforeldre, barn eller barnebarn. Forbudet som gjelder søsken, omfatter også halvsøsken. For adoptivbarn gjelder forbudet både for den opprinnelige slekt og adoptivforeldrene og deres slekt.

Det følger av ekteskapsloven § 14 at før vigsel finner sted, skal vigsleren motta en attest fra folke-registermyndigheten eller norsk utenriktjenesteansett på at ekteskapsvilkårene er prøvet og at reglene i ekteskapsloven §§ 6 til 10 er fulgt. En vigslar som kjenner til at et vilkår for å inngå ekteskap ikke er oppfylt, skal ikke foreta vigsel.

Dersom et ekteskap er inngått i strid med ekteskapsloven § 3, kan hver av ektefellene kreve ekteskapet oppløst. Hvis ingen av ektefellene reiser sak, skal statsforvalteren reise sak for å oppløse ekteskapet. Statsforvalteren kan likevel beslutte at sak om oppløsning ikke skal reises, eller at det skal utsettes å reise slik sak, dersom sterke grunner taler for det. Sterke grunner kan foreligge hvor ektefellene ikke har visst at de har vært biologiske søsken, at de har levd lenge sammen eller at de har felles barn.

I tidligere straffelov var det en straffebestemmelse om brudd på ekteskapsloven § 3 om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger (strl. 1902 § 220 andre ledd). Ved innføringen av lov 20. mai 2005 om straff (straffeloven) ble denne bestemmelsen opphevet fordi offentlige interesser ble ansett som ivaretatt av straffebudene om uriktig forklaring og dokumentfalsk. Arvebiologiske hensyn ble regnet som ivaretatt i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd, se særlig §§ 312-314.

Lov 14. juni 2019 nr. 12 om arv og dødsboskifte (arveloven) har bestemmelser om arv for samboere under visse forutsetninger. Det følger av arveloven § 2 tredje ledd at to personer som ikke kan inngå ekteskap etter ekteskapsloven § 3, ikke regnes som samboere.

4.2 Anerkjennelse av ekteskap inngått etter utenlandsk rett

Ekteskap inngått etter utenlandsk rett, må anerkjennes for å få rettsvirkninger her i landet. Hovedregelen i norsk rett er at et ekteskap som er inngått etter utenlandsk rett anerkjennes her dersom det er gyldig inngått i vigselslandet, jf. ekteskapsloven § 18 a første ledd. Et ekteskap anerkjennes likevel ikke dersom dette «åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public)».

Når parter ikke får sitt ekteskap anerkjent her, har dette som konsekvens at en rekke rettsvirkninger som følger med å være gift, ikke kan gjøres gjeldende etter norsk rett. Partene kan fremdeles regnes som gift i andre land, og ha rettigheter som følger av ekteskapet der.

Stortinget vedtok endringer i ekteskapsloven §§ 18 a og 18 b i lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven på bakgrunn av Prop. 135 L (2020–2021) *Endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med mindreårig etter utenlandsk rett mv)*. Endringene innebærer en innstramning i regelverket for anerkjennelse av ekteskap. Bestemmelsene om anerkjennelse er omstrukturert, slik at bestemmelser om anerkjennelse i tilfeller der partene har tilknytning til Norge, er regulert i § 18 b, mens tilfeller uten tilknytning er regulert i § 18 c.

Lovendringene er foreløpig ikke trådt i kraft, idet det må vedtas forskrifter som skal tre i kraft samtidig. Utkast til forskrift har vært på høring, og departementet arbeider med å ferdigstille forskriften. Lovforslaget i denne proposisjonen bygger på bestemmelsene slik de er vedtatt av Stortinget.

Når et stedfortrederekteskap, mindreårigekteskap eller bigamieekteskap er inngått i utlandet, og minst en av partene hadde tilknytning til Norge (norsk statsborger eller fast bosatt) på vigselsstidspunktet, er utgangspunktet at ekteskapet ikke anerkjennes, jf. ekteskapsloven § 18 b. Det fremgår av andre ledd at ekteskapet likevel kan anerkjennes dersom sterke grunner taler for det, forutsatt at en av partene har fremsatt begjæring om

anerkjennelse. Kompetansen til å avgjøre spørsmålet om anerkjennelse er lagt til statsforvalteren. Statsforvalterens behandling av en begjæring etter ekteskapslov ny §§ 18 b og 18 c vil lede til et enkeltvedtak enten i form av at ekteskapet anerkjennes eller ikke, tilsvarende ordningen i dagens § 18 a. Enkeltvedtak kan påklages til nærmeste overordnede forvaltningsorgan.

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett mellom parter som verken var norske statsborgere eller fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet, anerkjennes ikke dersom en eller begge av partene på dette tidspunktet var under 18 år, jf. ekteskapsloven § 18 c. Etter § 18 c andre ledd kan statsforvalteren likevel anerkjenne ekteskapet dersom partene er over 18 år, var over 16 år på vigselstidspunktet og den som var mindreårig på vigselstidspunktet, ønsker ekteskapet anerkjent. Statsforvalteren kan også anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det.

4.3 Regler for å motvirke sosial kontroll og tvangsekteskap

Det følger av ekteskapsloven § 1b at kvinner og menn har samme rett til fritt å velge ektefelle, og at ekteskap skal inngås av egen fri vilje og med eget samtykke. Det følger videre av barneloven § 30 a at en avtale foreldre eller andre inngår på vegne av barnet, ikke er bindende.

Før et ekteskap kan inngås, skal hver av brudefolkene ifølge ekteskapsloven § 7 bokstav l, erklære på ære og samvittighet at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse. Dersom en eller begge ektefeller er blitt tvunget til å inngå ekteskap ved rettsstridig atferd, følger det av ekteskapsloven § 16 tredje og fjerde ledd at hver av ektefellene kan reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig. Fristen for å reise søksmål om ugyldighet var opprinnelig seks måneder, men ble i 2021 endret til ett år.

Også straffeloven har en rekke bestemmelser om tvangsekteskap. Etter § 262 andre ledd er det straffbart å gifte seg med noen under 16 år. Det er videre straffbart å medvirke til at barneekteskap blir inngått. Dette gjelder også hvis ekteskapet er inngått i utlandet og gjerningspersonen har tilknytning til Norge.

Ifølge straffeloven § 253 første ledd kan den som ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press tvinger noen til å inngå ekteskap, straffes med fengsel i inntil 6 år. Straffeloven § 196 gjelder plikt

til å avverge et straffbart forhold. Både straffeloven § 353 om tvangsekteskap og § 262 om ekteskap er omfattet av avvergeplikten. Barneekteskap eller tvangsekteskap som inngås i utlandet omfattes også av forbudet i norsk straffelov, jf. straffeloven § 5.

I 2021 ble straffeloven endret slik at forbudet mot tvangsekteskap i § 253, også omfatter utenomrettslige tvangsekteskap. Det er etter dette ikke nødvendig at ekteskapet er et gyldig ekteskap etter norsk rett, for at det skal kunne anses som tvangsekteskap i strafferettslig forstand.

Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) fikk fra 2017 ny § 41 a, hvor det er et vilkår for at ektefeller eller samboere skal få oppholdstillatelse, at de har fylt 24 år. Det kan blant annet gjøres unntak fra vilkåret dersom det er åpenbart at ekteskapet eller samlivet er frivillig. Videre følger det av utlendingsloven §120 sjette ledd at et oppholdskort til tredjelandsborgere som er familiemedlemmer av EØS-borgere kan nektes utstedt dersom det er sannsynlig at ekteskapet er inngått mot en av partenes vilje.

4.4 Forbud mot diskriminering

Det følger av lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 6 at diskriminering blant annet på grunn av etnisitet, er forbudt. Likestillings- og diskrimineringsloven § 8 definerer indirekte forskjellsbehandling som «enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd.»

Eventuell forskjellsbehandling kan likevel være lovlig dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og ikke er uforholdsmessig inngripende, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 9.

Kravet til saklig formål innebærer at bestemmelsen må bygge på et korrekt faktum, og at formålet etter en konkret vurdering må fremstå som legitimt. Hvis det finnes andre handlingsalternativer som er egnet til å oppnå formålet, og som ikke er uforholdsmessig ressurskrevende, vil dette være et sterkt argument for at forskjellsbehandlingen ikke er nødvendig. Kravet om forholdsmessighet innebærer at det må være «et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere». Jo mer inngripende

forskjellsbehandlingen er for den eller de som forskjellsbehandles, jo viktigere må det aktuelle formålet være. Kravet til forholdsmessighet innebærer at løsningen samlet sett må fremstå som rimelig.

Retten til å ikke bli diskriminert er en menneskerettighet. Se omtale av menneskerettighetene i punkt 5. Etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 14 skal utøvelsen av konvensjonens rettigheter bli sikret uten diskriminering på noe grunnlag.

Barne- og familiedepartementet ba i april 2021 Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) om å utrede det menneskerettslige handlingsrommet i spørsmålet om forbud mot søskenbarnekteskap (heretter omtalt som NIMs utredning). Bakgrunnen var Stortingets anmodningsvedtak hvor regjeringen ble bedt om å legge frem et lovforslag om å forby søskenbarnekteskap.

NIM har i sin utredning sett hen til praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD):

«Ut fra EMDs tilnærming, kan det legges til grunn at der en materiell begrensning på adgangen til å inngå ekteskap går klar av artikkel 12 isolert sett, vil neppe artikkel 8 kombinert med artikkel 14 gi ytterligere rett til å inngå ekteskap. Det gjelder antagelig som

hovedregel også EMK artikkel 12 kombinert med artikkel 14. Stikkordsmessig kan man si at artikkel 12 er *lex specialis* når det gjelder retten til å inngå ekteskap. Samtidig kan utformingen eller praktiseringen av en begrensning medføre forskjellsbehandling i strid med EMK artikkel 12 sammenholdt med artikkel 14. Det illustreres av *O'Donoghue med flere mot Storbritannia* fra 2010.»

I en avgjørelse fra EMD som gjaldt ekteskap mellom likekjønnede, *Schalk og Kopf mot Østerrike* fra 24. juni 2010 (30141/04) avsnitt 101, trekker domstolen frem hensynet til harmoni ved fortolkningen:

«It reiterates that the Convention is to be read as a whole and its Articles should therefore be construed in harmony with one another (see Johnston and Others, cited above, § 57). Having regard to the conclusion reached above, namely that Article 12 does not impose an obligation on Contracting States to grant same-sex couples access to marriage, Article 14 taken in conjunction with Article 8, a provision of more general purpose and scope, cannot be interpreted as imposing such an obligation either.»

5 Særlig om menneskerettigheter

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Noregs grunnlov (Grunnloven) § 98 gir vern mot usaklig forskjellsbehandling og § 102 gir rett til respekt for privat- og familieliv. Grunnloven inneholder ikke bestemmelser om retten til å inngå ekteskap.

Etter lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) gjelder enkelte internasjonale konvensjoner som norsk lov og går foran annen norsk lovgivning ved eventuell motstrid, jf. §§ 2 og 3. Dette gjelder blant annet EMK og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP).

Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 nr. 1 gir alle personer rett til respekt for familielivet sitt. Ifølge Høyesterett har disse to bestemmelsene et sammenfallende innhold og Grunnloven skal tolkes i lys av EMK, se blant annet Rt-2015-93 avsnitt 57. I vurderingen av om det er etablert et familieliv, legger EMD vekt på det biologiske, juridiske og faktiske familiebandet.

Inngrep i retten til et familieliv kan gjøres dersom vilkårene i EMK artikkel 8 nr. 2 er oppfylt. Ordlyden i Grunnloven § 102 gir ikke anvisning på noen inngrepsvurdering, men adgangen til å gjøre inngrep etter denne bestemmelsen samsvarer med adgangen til å gjøre inngrep etter EMK artikkel 8 nr. 2, se for eksempel dom fra Høyesterett HR-2017-2015-A avsnitt 46. For det første er det et krav om at inngrepet forfølger et legitimt formål. Hensynet til å beskytte helse eller moral, er blant formålene som kan begrunne inngrep. Statene gis en viss skjønnsmargin til å vurdere hvilke hensyn som er legitime etter denne bestemmelsen. For det andre er det et krav om at tiltaket er nødvendig i et demokratisk samfunn. Dette innebærer at inngrepet må være forholdsmessig og at individets interesser skal avveies mot samfunnets.

EMK artikkel 12 og SP artikkel 23 gir rett til å gifte seg og å stifte familie. FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner (KDK) oppstiller et diskrimineringsvern i artikkel 16 for kvinner i alle saker som gjelder ekteskap og familieforhold.

EMK artikkel 12 lyder slik i den engelskspråklige versjonen:

«Right to marry

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.»

NIM fikk i oppdrag å utrede det menneskerettslige handlingsrommet for å innføre et forbud mot søskenbarnektenskap, se punkt 4.4. NIM oppsummerer sine vurderinger på følgende måte:

«Vi har i vår vurdering vurdert et forbud mot ekteskapsinngåelse mellom søskenbarn, som vil måtte vurderes opp mot EMK artikkel 12. Vi antar under tvil at EMK ikke er til hinder for å innføre materielle begrensninger i adgangen til søskenbarnektenskap basert på formålet om å unngå helseskader for barn i ekteskapet. Det krever imidlertid at en del momenter kartlegges og vurderes, særlig knyttet til utformingen av en unntaksordning med tilhørende rettssikkerhetsgarantier. Dersom et forbud utformes med grunnlag i hensynet til å forebygge begrensning av tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner og negativ sosial kontroll, har vi ikke tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med hvorvidt dette begrensningen vil være egnet og forholdsmessig, og dermed i tråd med EMK artikkel 12.

For øvrig peker vi på at dersom det er ønskelig å ramme også anerkjennelse av utenlandske ekteskap, vil dette reise ytterligere menneskerettslige spørsmål som vi ikke har gått nærmere inn i på i saken her.»

Ifølge utredningen har EMD vurdert spørsmålet om å gripe inn i retten til å inngå ekteskap etter EMK artikkel 12. EMD har uttalt at artikkel 14 sammenholdt med artikkel 8 har et mer generelt anvendelsesområde enn artikkel 12. NIM skriver:

«Ut fra EMDs tilnærming, kan det legges til grunn at der en materiell begrensning på adgangen til å inngå ekteskap går klar av artikkel 12 isolert sett, vil neppe artikkel 8 kombi-

nert med artikkel 14 gi ytterligere rett til å inngå ekteskap.»

EMD har uttalt at valg av partner og beslutningen om å inngå ekteskap er et privat og personlig anliggende:

«The choice of a partner and the decision to marry him or her, whether at liberty or indention, is a strictly private and personal matter and there is no universal or commonly accepted pattern for such a choice or decision.»

Videre har domstolen bygget på at regulering av ekteskap innebærer sensitive moralske valg, og at nasjonale myndigheter er best egnet til å vurdere behovene i samfunnet. Det innebærer i utgangspunktet en videre skjønnsmargin.

NIM skriver sammenfatningsvis at artikkel 12 gir «få rettigheter knyttet til forholdet mellom ektefellene utover selve adgangen til å gifte seg og stifte familie». Forholdet som oppstår fra et lovlig og genuint ekteskap medfører et beskyttet familieliv etter EMK artikkel 8. Betydningen av ekteskapselig status kan ifølge utredningen ha «en rekke rettslige implikasjoner for individenes rettigheter».

Begrensninger i retten til å inngå ekteskap kan inkludere materielle bestemmelser basert på anerkjente hensyn til offentlig interesse. EMD uttalte dette i *O'Donoghue m.fl. mot Storbritannia*, 14. desember 2010 (34848/07) avsnitt 83, som gjelder familierelasjoner gjennom inngifte:

«The Convention institutions have accepted that limitations on the right to marry laid down in the national laws may comprise formal rules concerning such matters as publicity and the solemnisation of marriage. They may also include substantive provisions based on generally recognised considerations of public interest, in particular concerning capacity, consent, prohibited degrees of affinity or the prevention of bigamy. [...] However, the relevant laws – which must also meet the standards of accessibility and clarity required by the Convention – may not otherwise deprive a person or a category of persons of full legal capacity of the right to marry with the partners of their choice[...].»

«Prohibited degrees of affinity» nevnes særskilt. «Affinity» kan oversettes med «slektskap» eller «slektskap ved giftermål». EMD har ifølge NIM ikke tatt stilling til om begrensninger i adgangen

til å inngå søskenbarnekteskap strider mot EMK artikkel 12 eller andre konvensjonsrettigheter. I *Theodorou og Tsotsorou mot Hellas*, 5. september 2019 (57854/15), slår EMD fast at begrensninger blant annet knyttet til familieband (i fransk originaltekst «la consanguinité») som hovedregel trolig er i tråd med artikkel 12. NIM skriver i sin utredning at de antar at søskenbarn faller inn under kriteriene «consanguinité» eller «prohibited degrees of affinity», slik det er brukt av EMD. Videre skriver NIM:

«Dermed utgjør slektskap med søskenbarn et av de grunnlagene der myndighetene som hovedregel kan fastsette materielle begrensninger i adgangen til å gifte seg. Samtidig er søskenbarn neppe i kjernen av dette kriteriet.»

Dersom statene innfører begrensninger i retten til å gifte seg, for eksempel gjennom lover, kan det ikke skje på en slik måte at «the very essence of the right is impaired», se *F. mot Sveits* 18. desember 1987 (11329/85) avsnitt 32.

EMD undersøker også om begrensningen er vilkårlig eller uforholdsmessig («arbitrary or disproportionate»). Begrensningene må i tillegg oppfylle et lovkrav, der rettsgrunnlaget må være tilgjengelig og presist.

Vilkårene om et legitimt formål, at kjernen i rettigheten ikke skal rammes og at tiltaket er forholdsmessig må være oppfylt ved utformingen av et forbud. For en nærmere beskrivelse av EMK artikkel 12 vises til NIMs utredning punkt 3.

EMD har ikke hatt til behandling saker som gjelder begrensninger i adgangen til å inngå ekteskap med søskenbarn, men domstolen har behandlet saker som omhandler inngiftede familiemedlemmer.

B. og L. mot Storbritannia 13. september 2005 (36536/02) gjaldt en nektelse av ekteskapsinngåelse mellom tidligere svigerfar og svigerdatter. EMD kom til at EMK artikkel 12 var krenket. Domstolen viser til at den må vurdere saken etter forholdene i det aktuelle landet. EMD trekker så frem de angitte formålene med forbudet, som var å beskytte familiens integritet (forhindre seksuell rivalisering mellom foreldre og barn) og forhindre at barn blir skadelidende som følge av de skiftende relasjonene hos de voksne rundt dem. EMD kommer til at dette utvilsomt er legitime formål, og uttaler i avsnitt 38:

«Nonetheless, the bar on marriage does not prevent the relationships occurring. This case shows that. There are no incest, or other crimi-

nal law, provisions to prevent extra-marital relationships between parents-in-law and children-in-law being established notwithstanding that children may live in these homes. It cannot therefore be said that in the present case the ban on the applicants' marriage prevents any alleged confusion or emotional insecurity to the second applicant's son.»

EMD fremholder så at betydningen domstolen ellers ville tillagt lovgivers vurdering av saken, oppveies av én viktig faktor. Domstolen viser til at disse typene av ekteskap ikke er underlagt et absolutt forbud i Storbritannia. Det finnes en ordning hvor slike ekteskap likevel kan inngås gjennom en såkalt «personal Act of Parliament». EMD viser til at par i en liknende situasjon som klagerne, har fått tillatelse til å inngå ekteskap, og

peker på manglende rasjonalitet og logikk ved forbudet i avsnitt 40:

«The inconsistency between the stated aims of the incapacity and the waiver applied in some cases undermines the rationality and logic of the measure.»

Også i *Theodorou og Tsotsorou mot Hellas*, 9. september 2019 (57854/15), var manglende samsvar mellom formål og tiltak tema. Saken gjaldt greske myndigheters annullering av et ekteskap mellom en tidligere svoger og svigerinne. EMD kom til at tiltaket var uforholdsmessig, og at det uthulet kjernen i retten til å inngå ekteskap. Retten bemerker blant annet at staten ikke kunne vise til hvordan «biologiske hensyn» gjorde seg gjeldende. Klagerne hadde ikke barn sammen.

6 Utenlandsk rett

Departementet har i forbindelse med utredning av forbud mot søskenbarnekteskap innhentet opplysninger om regulering av søskenbarnekteskap i et utvalg europeiske land.

Sverige, Finland, Island, Nederland, Luxemburg, Tyskland, Frankrike, Spania og Storbritannia har ikke forbud mot søskenbarnekteskap. I Sverige fikk en utreder høsten 2023 i oppdrag av regjeringen å skrive en utredning som skal legge fram forslag om forbud mot søskenbarnekteskap. Formålet er blant annet å motvirke tvang.

Bulgaria, Romania, Serbia, Slovenia og Kroatia har forbud mot søskenbarnekteskap.

Danmark har ikke forbud mot søskenbarnekteskap i ekteskapsloven, men ved søknad om

familieinnvandring regnes søskenbarnekteskap i utgangspunktet som tvangsekteskap. Tvangsekteskap kan ikke danne grunnlag for familieinnvandring.

Finland og Luxemburg har forbud mot ekteskap mellom onkel eller tante og nevø eller niese, men ikke mellom søskenbarn.

I Nederland må brudefolkene legge frem en erklæring om at ekteskapsinngåelsen er frivillig for å kunne gifte seg med søskenbarn.

Et fåtall land i verden har spesifikke lover som forbyr ekteskap mellom nær beslektede. Dette gjelder ifølge NOVA/OsloMet flere delstater i USA, Kina, Taiwan, Sør-Korea, Nord-Korea og Filippinene.

7 Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger

7.1 Forslaget i høringsnotatet

Stortingets anmodningsvedtak nr. 48 (2020–2021) gjelder søskenbarnekteskap. Departementet la i høringsnotatet frem forslag om endring av ekteskapsloven for å innføre forbud mot å inngå ekteskap med søskenbarn (kusine og fetter). Biologiske slektskap mellom henholdsvis en tante eller onkel som den ene parten, og en nevø eller niese som den andre parten, er et nærere slektskap enn søskenbarn. Departementet foreslo derfor at denne gruppen også skal omfattes av forbudet.

Formålet er primært å motvirke helseskader hos barn, men departementet antar at forbudet også vil kunne ha en positiv virkning når det gjelder å redusere risiko for tvangsekteskap. Det ble foreslått en dispensasjonsadgang, slik at Statsforvalteren kan samtykke til at ekteskap mellom søskenbarn kan inngås dersom sterke grunner taler for det.

7.2 Høringsinstansenes syn

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, kommuneoverlegen i Notodden kommune, Kripos, Oslo politidistrikt, Statsforvalteren i Oslo og Viken, Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda støtter forslaget helt eller delvis.

Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Oslo Universitetssykehus, Seksjon for rettsgenetikk – slektskap og identitet tar ikke stilling til forslaget, men reiser ulike bekymringer. Skattedirektoratet og Statsforvalteren i Innlandet har faglige merknader uten å ta stilling til innholdet.

Advokatforeningen, Ahmadiyya muslimsk trosamfunn i Norge, Islamsk råd Norge, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Mira-senteret og Norsk Forening for Medisinsk Genetikk er mot forslaget.

Kripos mener et forbud vil kunne være et sentralt virkemiddel for å forebygge og bekjempe kriminalitet knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner. Kripos uttaler:

«Basert på erfaringene så langt synes råd og veiledning ikke tilstrekkelig for å oppnå endring, herunder heller ikke tydelige advarsler fra helsemyndighetene. Etter Kripos' syn er det derfor nødvendig med et forbud mot søskenbarnekteskap i ekteskapsloven, både av helsemessige og av kriminalpolitiske hensyn.»

Oslo politikammer skriver at de møter mange som har fysiske og kognitive utfordringer der det viser seg at foreldrene er søskenbarn, og at problematikken knyttet til søskenbarnekteskap er sentral i mange straffesaker om mishandling i nære relasjoner, æresrelatert vold og æresdrap.

Utlendingsdirektoratet (UDI) opplyser at de ikke er i befatning med saker som kan bidra til å belyse hvilken effekt et slikt forbud vil ha på helserisikoen for barn, men at de støtter antagelsen om at forslagene vil kunne ha en positiv effekt på å redusere risikoen for tvangsekteskap. I en rekke saker hvor UDI mistenker tvangsekteskap, er partene i nær slekt med hverandre. Flere av dem er søskenbarn. Direktoratet viser imidlertid til at det også inngås frivillige ekteskap mellom søskenbarn, og at de ikke har tall på søskenbarnekteskap og hvor mange av disse som er inngått frivillig eller ufrivillig.

UDI har senere ettersendt utfyllende informasjon, som viser en sammenheng mellom avdekkede tvangsekteskap og ekteskap der partene er søskenbarn eller beslektet på annen måte. Direktoratet skriver:

«Under generelle merknader i vårt hørings svar viste vi til at i en rekke saker hvor UDI mistenker tvangsekteskap er partene i nær slekt med hverandre, flere av dem er søskenbarn, og at vi ser det samme i noen av sakene som blir avslått med begrunnelse om at ekteskapet er inngått mot en eller begge partenes vilje. Vi har nå hatt en gjennomgang av alle sakene som er avslått med denne begrunnelsen i perioden 2018-2023. Av totalt 61 avslag gjaldt 30 av dem ekteskap mellom søskenbarn. I 13 av de øvrige 61 avslagene var partene i slekt på annen måte.»

Barne- ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) skriver at Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Kompetanseteamet) erfarer at tvangsekteskap forekommer uavhengig av søskenbarnekteskap, både i andre former for slektskap og der familier ikke er beslektet. De mener at et forbud mot søskenbarnekteskap dermed kan forebygge tvangsekteskap i saker der ektefellene er søskenbarn, men ikke vil ha en forebyggende effekt mot tvangsekteskap generelt. De mener at et forbud vil kunne redusere press om å gifte seg med søskenbarn, men ikke redusere generelt press om å gifte seg. Bufdir viser til at presset om å gifte seg og eventuelt under tvang, kan flyttes ett ledd utover i slekten, fra søskenbarn til tremenninger, for å omgå forbudet.

Enkelte høringsinstanser uttaler seg om helsekonsekvensene av at foreldrene er søskenbarn, og at disse i et folkehelseperspektiv er små.

Folkehelseinstituttet (FHI) uttaler at de helsemessige konsekvensene av at foreldre er søskenbarn kan være alvorlige. Det påpekes likevel at den absolutte risikoen for enkeltpersoner er lav til moderat, og at det er lite sannsynlig at de helsemessige konsekvensene utgjør en stor belastning for folkehelsen:

«FHI tar ikke stilling til om det ut fra en helsetsvurdering er rett å innføre en lov som forbyr ekteskap mellom søskenbarn. FHI mener det er viktig å ikke bagatellisere de mulige helsekonsekvensene for barna når foreldrene er i nær slekt. Det er likevel ikke gitt at et forbud er det rette tiltaket for å forebygge sykdom. Det er ingen tradisjon i Norge for å benytte forbud mot å inngå ekteskap (eller bli gravide) for personer med økt risiko for å få barn med arvelige sykdommer, selv ikke i de tilfeller der risikoen er langt høyere enn når foreldrene er søskenbarn. Det er heller ingen lovregulering av helseatferd rettet kun mot kvinner som er gravide eller i fertil alder. I Norge har tradisjonen vært å forebygge arvelige sykdommer samt fremme fosterets helse gjennom informasjon og tilbud om genetisk veiledning, testing eller andre tiltak.»

Dette støttes av *Norsk Forening for Medisinsk Genetikk*, som uttaler:

«Tallene hentet fra Folkehelseinstituttets (FHI) nr. 3-2023 rapport «Helsemessige konsekvenser for barn når foreldrene er nære slektninger» viser at de helsemessige konsekvenser

er minimale sett i et folkehelseperspektiv. Av alle de 2000 barn som fødes i Norge med ulike medfødte misdannelser er det kun 4-5 tilfeller som kan tilskrives at foreldrene er søskenbarn [...]

Selv om risiko for misdannelse eller medfødt sykdom hos et barn er noe økt når foreldre er søskenbarn, er altså den absolutte helse- risikoen på befolkningsnivå svært lav. På bakgrunn av dette er vi sterkt uenig i at et forbud mot søskenbarnekteskap vil ha positiv effekt på folkehelsen. Et forbud vil heller ikke være et effektivt middel for å motvirke helseskader hos barn.»

Bufdir ser at det kan stilles spørsmål ved om et forbud mot søskenbarnekteskap har nær nok sammenheng med formålet om å forhindre helseskader hos barn, og påpeker at slektskap mellom foreldrene bare er én av mange faktorer som gir økt helserisiko for barn. Samtidig er Bufdir enig med departementet i at nettopp denne sammenhengen mellom ekteskapsinngåelse og det å få barn tilsier at et forbud mot søskenbarnekteskap faktisk vil ha effekt når det gjelder å redusere helserisiko hos barn.

Noen høringsinstanser uttaler seg direkte om vilkårene etter EMK og hvorvidt disse er oppfylt, mens andre adresserer momenter som har betydning for vurderingen etter EMK uten direkte å knytte det opp mot konvensjonen.

Flere høringsinstanser uttrykker uenighet eller usikkerhet knyttet til at et forbud vil være egnet og effektivt. Det gjelder blant andre *Advokatforeningen*, *Ahmadiyya Muslimske Trossamfunn Norge*, *Islamsk Råd Norge*, *MiRA-senteret*, *Norsk forening for Medisinsk Genetikk*, og *Oslo Universitetssykehus, avdeling for rettsmedisinske fag*.

Advokatforeningen skriver at den vanskelig kan se at forbudet er egnet til å oppnå formålet, og viser til at parter med landbakgrunn hvor søskenbarnekteskap er mest utbredt, i tillegg til å registrere ekteskapet formelt, også gjennomfører en religiøs vigsel. De viser til at det ofte er slik at det tradisjonelt er tilstrekkelig med religiøs vigsel for at samliv og unnfangelse av barn kulturelt aksepteres. Foreningen uttaler videre:

«Advokatforeningen er enig i at momentet ikke *stenger* for at det kan innføres et forbud. At partene uansett kan inngå et religiøst ekteskap, er imidlertid et tungtveiende moment som taler mot at forbudet vil være egnet til å oppnå det uttalte formål, som utelukkende er å redusere helseskader hos barn. Advokatforeningen

mener etter dette at forbudet er begrunnet i et legitimt formål, men at den nærmere begrunnelse for hvorvidt forbudet er egnet til å oppnå formålet er knapp. Advokatforeningen henstiller departementet til å utrede dette nærmere.»

MiRA-senteret mener at forbud mot søskenbarnekteskap i mange tilfeller ikke vil hjelpe, fordi de som ønsker det fortsatt vil kunne få barn. Samlivsforhold vil kunne inngås selv om ekteskap er forbudt, og det vil samtidig være risiko for at partene i stedet inngår «irregulære religiøse vielser».

Også *Helsedirektoratet* viser til at et forbud kan føre til flere religiøse ekteskap. De skriver:

«Direktoratet vil peke på at dette ikke nødvendigvis vil være til hinder for at det fødes barn i slike forhold. Dersom en praksis med søskenbarnekteskap vedvarer utenfor norsk ekteskapsrett, kan det tenkes at par i slike forhold blir vanskeligere tilgjengelig for f.eks. genetisk veiledning enn de er i dag. Dersom søskenbarnekteskap blir forbudt, er det tenkelig at par som likevel inngår i slike forhold, vil søke å holde slektskapet skjult for norske myndigheter, inkludert helsepersonell, som ellers kunne gitt veiledning om risiko.»

Bufdir opplyser at Kompetanseteamet har flere erfaringer med saker der paret bor som samboere, og ekteskap kun er inngått religiøst. De viser til at religiøse ekteskap normalt anerkjennes i like stor grad som et juridisk ekteskap i befolkningen med landbakgrunn hvor søskenbarnekteskap er mest utbredt. Et religiøst ekteskap vil dermed kunne gjøre det religiøst og kulturelt akseptert å få barn, selv om partene formelt må anses som samboere.

Flere høringsinstanser tematiserer om mindre inngripende tiltak kan være tilstrekkelig for å oppnå formålet om å motvirke helseskader hos barn. *Norsk Forening for Medisinsk Genetikk* viser til teknologiske muligheter og uttaler:

«At det skal innføres forbud å bli et par for personer som har økt risiko for å få barn med autosomt recessivt arvelig sykdom virker unødig inngripende i vårt samfunn og i enkeltpersoners liv. Det er ved genanalyse i dag mulig både å påvise bærerskap hos paret og tilby målrettet genetisk fosterdiagnostikk dersom det foreligger risiko for alvorlig arvelig sykdom hos barnet. Å innføre forbud mot å få barn sammen for personer som er søskenbarn eller i fjernere slekt virker helt urimelig utfra

dagens perspektiv og teknologiske muligheter.»

Ahmadiyya muslimsk trossamfunn Norge skriver om det samme:

«Det vil etter vårt syn være svært uheldig å vedta en lov der formålet åpenbart er å begrense innvandring og ramme en andel av befolkningen med innvandringsbakgrunn med den begrunnelse at slike ekteskap utgjør et folkehelseproblem når alternativet blant annet kan gå ut på å legge til rette for mindre inngripende tiltak som genetisk veiledning for å opplyse befolkningen. Sistnevnte vil da også kunne bidra til reduserte fødsler i større utstrekning enn et forbud som kun er ment å ramme ekteskapene i seg selv.»

Andre høringsinstanser mener at målrettet informasjon ikke er utprøvd i tilstrekkelig grad. *Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)* savner at departementet redegjør for andre mulige mindre inngripende tiltak som kan prøves ut, som økt målrettet og tilpasset informasjon til grupper der forekomsten av søskenbarnekteskap er høy. Ombudet anbefaler at flere tiltak prøves ut, og gjør samtidig oppmerksom på at et forbud kan virke stigmatiserende. *Helsedirektoratet* uttaler:

«Det at informasjon er tilgjengelig for den som aktivt leter etter den, er ikke ensbetydende med at den faktisk når målgruppene. De teknologiske mulighetene til å nå utvalgte deler av befolkningen med informasjon på relevante språk, og kunnskapen om hvordan vi kan få til dette, har utviklet seg betydelige de siste årene, ikke minst under pandemien. Det kan være behov for å gjøre informasjonen enklere å forstå og oversette den til relevante språk. Helsekompetansen er varierende i befolkningen og det er helt nødvendig å ta hensyn til dette i informasjonsarbeidet. Det gjelder også for den digitale kompetansen. For å oppnå bedre kunnskap og kompetanse i befolkningen rundt søskenbarnekteskap, mener direktoratet at andre tiltak enn lovforbud vil være vel så effektive.»

Oslo Universitetssykehus – avdeling for rettsmedisinske fag skriver at de er usikre på om et forbud mot ekteskap mellom søskenbarn eller ekteskap med en niese eller nevø begrunnet i økt risiko for helseutfordringer egentlig er nødvendig. De påpeker at siden mange velger å få barn før de

eventuelt inngår ekteskap, vil et forbud i så fall være mest effektivt i grupper av befolkningen som har en sterkere kultur for å inngå ekteskap før de får barn, og at mer generell informasjon til publikum om risikoen ved å få barn med en nær slektning kanskje vil være tilstrekkelig.

MiRA-senteret ønsker at det jobbes videre med forebyggende arbeid som informerer både om forbudet mot tvangsekteskap etter norsk lov og følgene av søskenbarnektenskap når det gjelder risiko. Senteret viser til at informasjon på den måten kan komme tidligere enn gjennom obligatorisk genetisk veiledning. Senteret opplever at ungdommer i dag er mer opplyst enn tidligere, og at de har hørt om at ekteskap mellom søskenbarn ikke er bra. *MiRA-senteret* viser videre til at bruk av ressurspersoner fra innvandrer miljøene og minoritetsorganisasjoner er viktige i et holdningsendringsarbeid.

Oslo politidistrikt og *Kripas* skriver at basert på erfaringene så langt, synes råd og veiledning ikke tilstrekkelig for å oppnå endring, herunder heller ikke tydelige advarsler fra helsemyndighetene.

Islamsk råd Norge påpeker at mange mennesker inngår parforhold uten å få barn, og at det er diskriminerende ikke å forby samliv mellom andre grupper som har økt risiko for å få barn med helseplager.

7.3 Departementets vurdering

7.3.1 Utformingen av forbudet

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å endre ekteskapsloven slik at det innføres et forbud mot å inngå ekteskap med søskenbarn (kusine og fetter) eller mellom tante eller onkel og nevø eller niese, som er beslektet. De menneskerettslige sidene ved saken er utredet både i høringsnotatet og i denne proposisjonen. Departementet viser til at det ikke er kommet nye argumenter i høringen som tilsier at forslaget ikke kan følges opp. I all hovedsak er argumentene for og imot forslaget kjent og adressert i høringsnotatet.

Formålet med forbudet er å motvirke at nære slektninger inngår ekteskap med hverandre for å forhindre at de får barn med helseskader. Departementet vurderer at økt helserisiko hos barn født av søskenbarnpar eller par som er nærmere slektninger enn søskenbarn er en utfordring som må tas på alvor, og mener at det å innføre et forbud mot disse ekteskapene vil være et forholdsmessig og hensiktsmessig tiltak for å redusere denne risikoen. Forskning påviser økt risiko for blant annet

dødfødsel, misdannelser og spedbarnsdød for barn født av søskenbarn.

Forslaget oppfylder anmodningsvedtak 48 (2020–2021) hvor Stortinget ba regjeringen om å legge fram et lovforslag som forbyr søskenbarnektenskap. Anmodningsvedtaket er begrenset til å gjelde søskenbarnektenskap. Biologisk slektskap mellom en tante eller onkel og en nevø eller niese, vil være et nærmere slektskap enn søskenbarn, og inngåelse av ekteskap i slike relasjoner bør etter departementets syn også omfattes av et slikt forbud, selv om det svært sjelden blir født barn i slike relasjoner. I FHI-rapporten fra 2007 oppgis det at noen foreldrepar er registrert som nærmere beslektet enn søskenbarn, hovedsakelig dobbeltsøskenbarn eller onkel og niese. Selv om barn født i slike relasjoner utgjør under én prosent av det totale antall barn av nært beslektede, vil relasjoner mellom tante eller onkel og nevø eller niese kunne utgjøre en helserisiko for felles barn, og et forbud bør omfatte også denne gruppen. Forbudet omfatter ikke personer som ikke er i biologisk slekt, men som tidligere var inngiftet i familien, fordi dette ikke innebærer noen helserisiko for eventuelle barn.

7.3.2 Menneskerettslige vurderinger

Det menneskerettslige handlingsrommet

NIM har følgende konklusjon i sin utredning av menneskerettslig handlingsrom i spørsmålet om forbud mot søskenbarnektenskap (s. 15):

«Vår konklusjon er at vi antar under tvil at EMK i utgangspunktet ikke er til hinder for at det kan utformes et forbud mot søskenbarnektenskap der formålet er å redusere risikoen for helseskader for barn, og at dette vil kunne være et forholdsmessig inngrep i retten til ekteskap. Det forutsetter at forbudet inneholder en unntaksordning for tilfeller der formålet ikke slår til, og en unntaksordning for tilfeller det forbudet slår særlig urimelig ut.

I en eventuell proposisjon med forslag om et slikt forbud er det nødvendig, for å sikre en betryggende vurdering av forholdet til menneskerettighetene, at det det redegjøres inngående for den helsemessige begrunnelsen og hvorfor helserisikoen vil reduseres ved en slik lovgivning. Videre bør utformingen av unntaksordningen vurderes grundig, herunder i hvilke tilfeller unntak skal gis eller vurderes særlig nøye ut fra bestemte kriterier, samt hvilke rettssikkerhetsgarantier som bør gjelde.»

NIM trekker i utredningen frem en del momenter som bør undersøkes og drøftes i en lovgivningsprosess, herunder hvilken effekt begrensninger i adgangen til søskenbarnektenskap har på helse- og risiko.

Legitimt formål, forholdsmessighet mv.

Etter departementets vurdering er det et legitimt formål å redusere helserisikoen forbundet med at søskenbarn får barn med hverandre. Departementet viser til punkt 3.1 der forskningen på feltet omtales. Også NIM konkluderer med at å redusere helserisikoen forbundet med å få barn med beslektede personer, vil kunne utgjøre et legitimt formål for begrensninger i adgangen til å inngå ekteskap.

Som fremholdt i punkt 5 må vilkåret om at kjernen i rettigheten ikke skal rammes og vilkåret om forholdsmessighet være oppfylt ved utformingen av et forbud. Departementet opprettholder vurderingen i høringsnotatet om at et forbud er egnet til å oppnå formålet om å unngå helseskader for barn.

Som påpekt av NIM bør det «i rimelig utstrekning undersøkes hvilken effekt begrensninger i adgangen til søskenbarnektenskap har på helse- og risiko gitt at samliv fortsatt skal være lovlig».

Når det gjelder effekten av tiltaket opp mot helserisiko, viser departementet til at det ene leddet i årsakskjeden er veldokumentert: barn født av søskenbarn har større risiko for dødfødsel, misdannelser og spedbarnsdød. Tall fra FHI viser at det er en signifikant økt risiko for dødfødsel hos barn av søskenbarnpar og par som er nærere beslektet, sammenliknet med ubeslektede par. Når det gjelder spedbarnsdød, finner FHI signifikant økt risiko i alle slektskapsgrupper, mens de for misdannelser og sykdommer oppdaget rundt fødselen kun finner en signifikant økt risiko hos barn av foreldre som er søskenbarn. Selv om dette gjelder få barn, er dette svært alvorlig for dem det gjelder. Det vises til punkt 3.1 for en redegjørelse for omfang og helsemessige konsekvenser. Når det gjelder konsekvenser på individnivå, påpeker FHI i sitt høringssvar at deres forskning har vist mellom 1,5 og 2 ganger økt risiko for fosterdød eller dødfødsel, spedbarnsdødelighet og medfødte misdannelser. FHI skriver at en slik økning i risiko kan oppfattes svært alvorlig, men at det er viktig å huske at dette er sjeldne hendelser, slik at den absolutte risikoen derfor er lav. FHI viser til upubliserte resultater som antyder at barn av foreldre som er søskenbarn har omkring 1,5 ganger så høy sannsynlighet for å få en diag-

nose i spesialisthelsetjenesten i barnealder, sammenliknet med andre barn. FHI skriver at de helsemessige konsekvensene av at foreldre er søskenbarn kan være alvorlige, og det er viktig at denne risikoen ikke bagatelliseres. Flere høringsinstanser, også fra helsesektoren, viser til at problemet her er lite i antall og dermed ikke er et folkehelseproblem. Etter departementets syn kan det ikke være avgjørende at få barn rammes, når konsekvensene på individnivå er alvorlige for de barna det gjelder.

En forsterket innsats fra helsemyndighetene når det gjelder folkeopplysning, som blant annet Helsedirektoratet peker på i høringen, trenger ikke være i stedet for et forbud, men kan være et supplement som støtter opp under forbudet. Mer informasjon kan også være gunstig for å motvirke at forbudet omgås ved at det gjennomføres religiøse vielser i stedet for at det inngås formelle ekteskap.

Det kan være vanskelig å dokumentere hvorvidt det å nekte søskenbarn å gifte seg, vil føre til at færre søskenbarn får barn, og dermed færre barn med misdannelser mv. Som påpekt i NIMs utredning, følger det av praksis fra EMD at «[...] når samlivsforhold uansett vil inngås selv om ekteskap er forbudt, er dette et moment i forholdsmessighetsvurderingen». Flere høringsinstanser peker på at partene står fritt til å inngå samboerskap og få barn, noe som kan gjøre et forbud mindre effektivt.

Departementet har lagt vekt på at de fleste par velger ekteskap når de skal oppdra barn sammen. I en rapport fra SSB om kunnskapsstatus om fruktbarhet og samliv i Norge, vises det til at barn og giftemål er overganger som henger sammen for den store majoriteten av samboere i Europa. Samboerskap er en mindre vanlig samlivsform blant norskfødte med innvandrerforeldre, og da særlig i befolkningen med landbakgrunn hvor søskenbarnektenskap er mest utbredt, se punkt 3.3.1. Departementet mener dette taler for at et forbud mot søskenbarnektenskap vil kunne ha en effekt på omfanget av barn født av søskenbarn, og føre til at færre barn blir født med helseskader.

NIM skriver i sin utredning, med henvisning til momentet om at samlivsforhold vil inngås selv om ekteskap er forbudt:

«Samtidig vil neppe dette momentet stenge for at man kan ha forbud mot ekteskap, selv om tilsvarende samliv er lovlig utenfor ekteskap. Ellers ville statenes adgang til å regulere ekteskap ut fra «generally recognised considerations of public interest» bli ganske snever. Vi

antar at momentet knyttet til at paret uansett kan ha et lovlig samliv og kan antas å komme til å ha det, får mindre betydning ved regulering av søskenbarnektenskap sammenlignet med familierelasjoner der de ikke foreligger slektenskap, som var tilfellet i *B. og L. v. Storbritannia og Theodorou og Tsotsorou v. Hellas*. Som redegjort for ovenfor, har EMD bygget på at states adgang til å regulere ekteskap ut fra slektenskap står sterkere enn ved reguleringer ut fra familierelasjoner gjennom inngiftede.»

Departementet ser at det kan være en konsekvens av et forbud at partene i stedet for å inngå ekteskap, gjennomfører religiøse vielser. Enkelte høringsinstanser fremholder at religiøse vielser er tilstrekkelig for at samliv og unnfangelse av barn blir kulturelt akseptert. Departementet ser at muligheten til religiøse vielser, som enkelte benytter, vil kunne svekke effekten av et forbud, men mener det ikke er holdepunkter for at dette vil bli en utbredt praksis. Uansett er dette en usikker konsekvens, og det er forskjell på formelle ekteskap inngått gjennom offentlig myndighetsutøvelse med de rettsvirkninger dette har, og religiøse vielser som gjennomføres privat. Departementet mener det er viktig å gi et signal om at søskenbarnektenskap, med den helserisiko dette utgjør for eventuelle barn som søskenbarnparet kan få sammen, ikke er ønskelig.

Et moment som utfordrer effekten av et forbud, er at det vil være mulig å omgå det. Fordi søskenbarnektenskap er lovlig i de fleste europeiske land, kan partene inngå slike ekteskap i utlandet etter andre lands rett. Som det fremgår av punkt 9.3 foreslår departementet at søskenbarnektenskap som inngås i utlandet der en av partene er en norsk borger eller bosatt i Norge, skal nektes anerkjent i Norge. Det gjøres et unntak for EØS-tilfeller, se nærmere omtale av dette i punkt 9.3.2. Selv om det i tilfeller som ikke omfattes dette forslaget vil være anledning å inngå lovlig søskenbarnektenskap i utlandet som senere må anerkjennes i Norge, kan dette momentet etter departementets syn ikke tillegges utslagsgivende vekt. I vurderingen har departementet sett hen til at signaleffekten som et nasjonalt forbud vil gi, også vil kunne få betydning for parter som vurderer å gifte seg i utlandet.

Utøvelse av retten til å gifte seg har sosiale, personlige og rettslige konsekvenser for partene. I forholdsmessighetsvurderingen har det betydning om mindre inngripende tiltak har blitt vurdert, og om formålet kan oppnås ved bruk av disse tiltakene. Flere høringsinstanser påpeker

muligheten for mindre inngripende tiltak. Forslagene omfatter tilbud om fosterdiagnostikk, genetisk veiledning og forebyggende arbeid for å opplyse publikum, samt mer målrettet informasjon til de berørte delene av befolkningen.

I høringsnotatet vurderte departementet hvorvidt pålagt genetisk veiledning til beslektede som ønsker å inngå ekteskap, ville være tilstrekkelig for å oppnå formålet. Genetisk veiledning er en samtale der en veileder forklarer hvordan sykdommer arves fra foreldre til barn og hvorfor risikoen for å få barn med ulike sykdommer øker når foreldre er i slekt. Det kan blant annet foretas en vurdering av hvor stor risikoen er for å få et sykt barn. Par som er i slekt og har fått ett eller flere barn med alvorlig sykdom eller misdannelser, eller er i familie med noen som har fått det, får i dag tilbud om genetisk veiledning før en eventuell (ny) graviditet.

En regel om genetisk veiledning kunne i så fall utformes etter mønster av ekteskapsloven § 5. Ifølge bestemmelsen kan en person som lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang, ikke inngå ekteskap uten at den andre parten er gjort kjent med sykdommen og begge parter har fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen.

Departementet opprettholder vurderingen i høringsnotatet om at obligatorisk genetisk veiledning før ekteskap kan inngås mellom søskenbarn, ikke vil være et tilstrekkelig effektivt tiltak for å motvirke helseskader hos barn. Veiledning vil uansett sende et svakere signal enn et forbud. Det er nærliggende å anta at et forbud mot søskenbarnektenskap vil være normdannende for befolkningen, og dermed kan få betydning for hvem man ønsker å etablere seg med. Dersom man kun fastsetter en plikt til genetisk veiledning, fremstår dette som langt mindre formålstjenlig og effektivt enn et forbud. Paret er i slike tilfeller allerede etablert i et forhold, og det er derfor rimelig å anta at slik veiledning ikke nødvendigvis vil medføre at man avstår fra å få barn. *Norsk Forening for Medisinsk Genetikk* påpeker at teknologien i dag gjør det mulig å påvise bærerskap hos paret og tilby målrettet genetisk fosterdiagnostikk dersom det foreligger risiko for alvorlig arvelig sykdom hos barnet. Foreningen påpeker i den sammenheng at forbudet virker unødig inngripende, og at «å innføre forbud mot å få barn» for denne persongruppen virker helt urimelig ut fra de teknologiske mulighetene vi har i dag. Departementer mener det er et tungtveiende argument at teknologien i dag kan fange opp risiko hos paret, men vurderer at det ikke kan være avgjørende.

Når det gjelder muligheten for målrettet, genetisk fosterdiagnostikk, vurderer departementet at det vil være etisk betenkelig å pålegge dette. Det vil være vanskelig å identifisere tilfellene hvor dette eventuelt skulle pålegges, og det blir også et spørsmål hva som skulle være konsekvensen av ikke å følge opp et pålegg. Fosterdiagnostikk måtte i så fall være frivillig, og er dermed mindre effektivt. Informasjon og forebyggende arbeid er viktig, og departementet ser at det kan være et behov for å gjøre informasjonen mer målrettet, blant annet gjennom forenkling og oversettelse til relevante språk. Likevel vil slikt arbeid etter departementets syn sende et langt svakere signal enn et forbud.

Departementet vil også understreke at det ikke foreslås et forbud mot å få barn. Det er heller ikke snakk om et totalforbud mot å gifte seg. Forbudet retter seg mot en liten gruppe som ikke kan inngå ekteskap med hverandre.

Departementet mener at motforestillingene som har kommet i høringen, ikke kan tillegges avgjørende vekt. Etter departementets syn er det ikke ønskelig at barn blir født med helseskader gjennom å tillate ekteskap mellom nære slektninger. Signaleffekten ved et forbud er større enn de andre mulige tiltakene som er vurdert. Det er departementets vurdering at et forbud mest effektivt vil hindre at barn blir født med helseskader. Det er videre av betydning i denne vurderingen at departementet foreslår en dispensasjonsadgang, som beskrevet i punkt 8.

Forbud mot diskriminering

Departementet opprettholder vurderingen i høringsnotatet om at et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger ikke er i strid med diskrimineringsforbudet i likestillings- og diskrimineringsloven § 6, jf. § 8 jf. Grunnloven § 98 andre ledd og EMK artikkel 14.

Et forbud mot søskenbarnekteskap kan reise spørsmål om indirekte diskriminering på grunn av etnisitet etter likestillings- og diskrimineringsloven § 8. Se nærmere om gjeldende rett under punkt 4.4. Departementets forslag til forbud mot søskenbarnekteskap er nøytralt utformet, men det vil særlig kunne få betydning for personer fra grupper som tradisjonelt inngår søskenbarnekteskap. Som departementets gjennomgang viser, er andelen foreldrepar som er nære slektninger, høyere i enkelte innvandrergrupper. Hvilke innvandrergrupper dette eventuelt får mest betydning for, vil kunne variere over tid med endringer og eventuelt reduksjon i forekomst. Se punkt 3.1 og 3.3.

Departementet viser til de rettslige utgangspunktene og praksis fra EMD som beskrevet i punkt 5, og vurderingene som er gjort ovenfor om legitimt formål og forholdsmessighet mv. Departementet kom der til at formålet om å begrense helserisiko hos barn utgjør et legitimt formål, og vurderer tilsvarende at formålet også er saklig. I nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingen har departementet sett hen til om det foreligger andre handlingsalternativer som er egnet til å oppnå formålet. Informasjon rettet til befolkningen kunne være et slikt alternativ, men dette gis i ulike kanaler allerede i dag. Begrensninger i adgangen til ekteskap mellom nære slektninger vil etter departementets vurdering ha en effekt på formålet om å hindre helseskader, blant annet sett hen til sammenhengen mellom giftemål og barn. Videre viser departementet til utformingen av en dispensasjonsadgang, som er vurdert i punkt 8.

Valg av partner og giftemål er et strengt privat og personlig valg, og er avgjørelser det ikke finnes et universelt og vanlig akseptert mønster for. Videre har utøvelse av retten til å gifte seg sosiale, personlige og rettslige konsekvenser, som det fremgår av NIMs utredning. Departementet mener imidlertid at hensynet til å oppnå målet om å hindre helseskader hos barn må veie tyngre enn de negative konsekvensene for partene som ikke får gifte seg. Det er følgelig departementets vurdering at et forbud mot søskenbarnekteskap ikke vil stride mot forbudet mot diskriminering.

7.3.3 Tvang og negativ sosial kontroll

Søskenbarnekteskap har som nevnt i punkt 2 vært hyppig debattert i over 20 år. I denne debatten har begrensning av tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner samt negativ sosial kontroll, vært en del av begrunnelsen. Dette er forsterket i den senere tid, når det igjen er sterkt offentlig søkelys på æresrelatert problematikk.

Når det gjelder tvang, viser departementet til NOVAs kunnskapsgjennomgang. Det fremgår der at:

«Vi har derimot ikke funnet studier som gir oversikt over omfanget av tvang og ufrivillighet i ekteskapene som er inngått mellom nære slektninger. Forskningslitteraturen viser imidlertid at aspekter som er fremtredende i saker som involverer tvang og ufrivillighet, kan bli satt på spissen i miljøer hvor ekteskap mellom nære slektninger er utbredt.»

NIM skriver at hvorvidt en slik sammenheng mellom søskenbarnektenskap og forekomst av tvang kan påvises, vil ha betydning for om et forbud basert på dette formålet er forenlig med EMK artikkel 12.

NIM skriver at:

«Vi har ikke grunnlag for å drøfte forholdsmessigheten nærmere på dette punktet, etter som vi ikke har nærmere kunnskap om hvorvidt og hvordan en slik begrensning vil ha effekt på formålet om å forebygge tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner.»

Som et tillegg til sin høringsuttalelse, skriver *UDI* i desember 2023:

«Under generelle merknader i vårt hørings svar viste vi til at i en rekke saker hvor *UDI* mistenker tvangsekteskap er partene i nær slekt med hverandre, flere av dem er søskenbarn, og at vi ser det samme i noen av sakene som blir avslått med begrunnelse om at ekteskapet er inngått mot en eller begge partenes vilje. Vi har nå hatt en gjennomgang av alle sakene som er avslått med denne begrunnelsen i perioden 2018-2023. Av totalt 61 avslag gjaldt 30 av dem ekteskap mellom søskenbarn. I 13 av de øvrige 61 avslagene var partene i slekt på annen måte.»

Når det gjelder tvang, viser departementet også til at det er en rekke regler i ulike lover som har til formål å motvirke tvang, negativ sosial kontroll mv. Se nærmere i punkt 4.3. Departementet antar likevel at forbudet mot ekteskap mellom nære slektninger vil kunne bidra til å oppfylle det politiske målet om å bekjempe tvangsekteskap og negativ sosial kontroll. Det vil være lettere for noen som er utsatt for tvang eller negativ sosial kontroll å vise til at det ikke er adgang til å gifte seg med et søskenbarn, enn å påvise at det spesifikke ekteskapet vil bli eller har blitt inngått ved tvang. Ifølge *Kripes'* høringsuttalelse vil et forbud kunne være et sentralt virkemiddel for å forebygge og bekjempe kriminalitet knyttet til blant annet negativ sosial kontroll og tvangsekteskap.

Når det gjelder å forhindre at en person søker om familieetablering med et søskenbarn i Norge (migrasjonsperspektivet), bør heller ikke dette etter departementets syn brukes som begrunnelse for et forbud mot søskenbarnektenskap i ekteskapsloven.

Departementet viser til punkt 3.3, hvor det fremgår at antallet familieetableringer til unge

norskfødte med innvandrereforeldre har sunket de siste årene og nå er på et lavt nivå. Når det gjelder utlendingslovens regler på dette punkt, vises det til omtale i punkt 2. Se også omtale av dansk rett i punkt 6. Det legges til at formål knyttet til migrasjon ikke er utredet i denne prosessen, som gjelder endring i ekteskapsloven.

7.3.4 Rettsvirkninger og konsekvenser av brudd på forbud

Ingen av høringsinstansene har uttalt seg om rettsvirkninger og konsekvenser av brudd på forbudet. Ekteskapsloven § 3 har i dag forbud mot ekteskap mellom beslektede. Det følger av ekteskapsloven § 24 at hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med blant annet ekteskapsloven § 3. Hvis ingen av ektefellene reiser sak, skal statsforvalteren reise sak for å få ekteskapet oppløst.

Departementet legger til grunn at de samme konsekvensene bør følge av brudd på ekteskapsloven § 3 når bestemmelsens anvendelsesområde utvides til også å omfatte søskenbarn. Brudd på forbudet vil da ivaretas av straffelovens bestemmelser om uriktig forklaring og dokumentfalsk, jf. straffeloven § 365.

Forlovere må erklære på ære og samvittighet at de kjenner den de er forlover eller vitne for, og at de er kjent med at falsk forklaring kan medføre straff med fengsel opptil 2 år. Departementet vurderer at denne er tilfredsstillende, også når ekteskapsforbudet utvides gjennom forslaget om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger.

Det er allerede en rekke straffebestemmelser som retter seg mot tvang og negativ sosial kontroll, se punkt 4.3. Disse omfatter også tilfeller der ektefellene er beslektet. Det er i disse tilfellene utøvelsen av tvang som er straffebelagt, og ikke selve ekteskapsinngåelsen. Departementet har ikke vurdert å gjøre ekteskap mellom nære slektninger straffbart for å motvirke tvang.

7.3.5 Dokumentasjon av slektskap

Departementet foreslår at opplysninger om eventuelt slektskap mellom partene skal fremkomme ved egenerklæring, og at det dermed ikke skal gjelde et dokumentasjonskrav. Det er ikke realistisk å skulle kreve at brudefolkene dokumenterer at de ikke er søskenbarn, fordi det er grunn til å tro at få, om noen, land kan eller vil utstede slik dokumentasjon.

Det som kan registreres av slekts- eller familieforhold i Folkeregisteret er foreldre, barn

og ektefelle eller registrert partner. Dersom brudefolkene har foreldre hvor alle fire er registrert i norsk folkeregister, vil det trolig være mulig å avdekke om brudefolkene er søskenbarn ved manuelt oppslag i registeret i hver enkelt sak. Ettersom Folkeregisteret ikke registrerer opplysninger om søskenbarnrelasjon, vil imidlertid ikke norske myndigheter kunne utstede dokumentasjon på at norske borgere ikke er søskenbarn.

Avdeling for rettsmedisinske fag ved Oslo Universitetssykehus gjennomfører DNA-tester for de som ønsker å klarlegge om de kan være søskenbarn, med det forbehold at en slik test med standardmetoder ikke gir samme grad av sikkerhet som en utredning av en søsken- eller foreldre/barn-relasjon. En vurdering av sannsynligheten for at det kan foreligge en søskenbarnrelasjon vil i så fall kreve deltagelse fra de av parets foreldre som er søsken.

Ved prøving av ekteskapsvilkårene i dag, avgir brudefolkene en egenerklæring med opplysninger om hvordan de oppfyller ekteskapsvilkårene som følger av ekteskapsloven kapittel 1. I noen tilfeller

må brudefolkene legge frem dokumentasjon, mens det i andre tilfeller er tilstrekkelig at brudefolkene erklærer skriftlig på ære og samvittighet, for eksempel at de ikke er så nær beslektet som nevnt i ekteskapsloven § 3.

Hver av brudefolkene skal ifølge ekteskapsloven § 7 bokstav j stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap eller registrert partnerskap og om brudefolkene er beslektet slik som nevnt i § 3. Både brudefolkene og forloverne må signere i skjemaet på at de er kjent med at falsk forklaring medfører straff med fengsel opptil 2 år.

Departementet legger til grunn at det er mest hensiktsmessig at et eventuelt slektskap er en opplysning som oppgis i egenerklæringen, som gis av brudefolkene sammen med de andre opplysningene som kreves ved prøvingen av ekteskapsvilkårene. Også forloverne vil da måtte bekrefte at brudefolkene ikke er så nært beslektet at det strider mot vilkårene i ekteskapsloven, for at brudefolkene skal kunne få gifte seg.

8 Dispensasjonsadgang

8.1 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at statsforvalteren skal kunne samtykke til at søskenbarn inngår ekteskap der det foreligger «sterke grunner».

Departementet vurderte at det bør gis dispensasjon i tilfeller der det er overveiende sannsynlig at paret ikke kan få barn. Adgangen til å gi dispensasjon er for disse tilfellene begrunnet i at forbudet ikke er egnet til å oppnå formålet om å redusere risikoen for helseskader hos barn. Departementet foreslo at vurderingen så langt det er mulig bør bygge på objektive kriterier, som for eksempel partenes alder og kjønn, for å ivareta føringene fra EMDs praksis.

I høringsnotatet ble det vist til at dispensasjon kan være nødvendig fordi et forbud ellers ville slå særlig urimelig ut. Dersom partene allerede har barn, vil hensynet til barnet etter omstendighetene kunne tilsi at det gis dispensasjon. I slike tilfeller må avgjørelsesorganet vurdere hensynet til barnets beste, uten at det skal være noen automatikk i at en søknad om dispensasjon innvilges.

Departementet viste i høringsnotatet til at EMDs praksis kan gi føringer for hvordan en dispensasjonsadgang bør utformes. I dommen *B. og L. mot Storbritannia* 13. desember 2005 (36536/02) påpeker EMD blant annet at søknadsordningen i den konkrete saken var relativt kostbar, helt underlagt organets skjønn og uten videre retningslinjer. Domstolen uttaler videre at det ikke forelå noen indikasjoner på at de konkrete forhold ble undersøkt, og at en slik prosedyre uansett ikke fremsto tilgjengelig og effektiv. I avsnitt 40 uttaler EMD:

«The Government have argued that the general rule remains valid as the Parliamentary procedure provides a means of ensuring that exceptions are only made where no harm will ensue. The Court would only comment that there is no indication of any detailed investigation into family circumstances in the Parliamentary procedure and that in any event a cumbersome and expensive vetting process of

this kind would not appear to offer a practically accessible or effective mechanism for individuals to vindicate their rights.»

Videre ville domstolen, som påpekt av NIM, «ha betenkeligheter med et system som innebar en omfattende kartlegging av om det var passende for par å gifte seg, når paret var fullt i stand til å vurdere dette spørsmålet selv [...]»

I høringsnotatet viste departementet til at NIM i sin oppsummering gir noen holdepunkter for hvordan en unntaksordning bør utformes:

«En unntaksordning bør etter dette utformes slik at den bygger på rimelig presise vilkår og kriterier som har en tydelig sammenheng med det helsemessige formålet bak begrensingene i adgangen for søskenbarn til å gifte seg. Unntaksordningen må bygge på at valg av partner og giftemål er et strengt privat og personlig valg og at det ikke er noe universelt og vanlig akseptert mønster for dette valget, jf. gjennomgangen i punkt 3 ovenfor. Momenter som går ut på at ekteskapet anses som støtende, eller uakseptabelt, er det neppe rom for utover der det knytter seg til de hensyn som begrunner den aktuelle begrensningen som det søkes unntak fra.»

NIM har følgende betraktninger om hva en unntaksordning bør omfatte:

«I flere typetilfeller vil formålet om å redusere helserisiko i det enkelte ekteskapet ikke slå inn overhodet. Det gjelder eksempelvis der kvinnen er over fruktbar alder. For homofile og lesbiske søskenbarn vil heller ikke formålet gjøre seg gjeldende. I andre tilfeller vil formålet gjøre seg gjeldende, men i liten grad. Ekteskap innebærer ikke nødvendigvis at et par ønsker få barn. Det kan også være tilfeller der barn ikke er helt utelukket, men ikke er et aktuelt spørsmål. For de typetilfeller der formålet ikke gjør seg gjeldende i det hele tatt eller bare i liten grad, bør det vurderes hvor langt det bør utformes en unntaksordning for som fanger opp disse.

I tilfeller der formålet gjør seg gjeldende, kan et forbud etter forholdene ramme særlig hardt. Det kan være tilfeller der søskenbarnparet har et etablert samboerforhold og allerede har barn. Da vil adgang til å gifte seg etter forholdene neppe utgjøre et vesentlig moment i retning av å ikke få flere barn. Samtidig vil et ekteskap kunne bidra til å gi en ønsket ramme rundt familielivet. Det bør vurderes en unntaksordning der et forbud mot ekteskap rammer særlig hardt.»

8.2 Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om dispensasjonsadgang.

Advokatforeningen mener et forbud mot søskenbarnekteskap ikke er et nødvendig virkemiddel, og at hvis det skal være et forbud, bør dispensasjonsreglene formuleres med en ordlyd som angir en lavere terskel for unntak. Foreningen påpeker at ordlyden «sterke grunner» synes å være hentet fra ekteskapslovens regulering av bigamieekteskap og ekteskap med mindreårig, og at slike ekteskap ikke uten videre kan anses sammenliknbare med søskenbarnekteskap mellom to voksne samtykkende personer. Advokatforeningen ber om at vilkåret «sterke grunner» endres til «særlige grunner», som angir en lempeligere terskel. De påpeker at det er uklart når det *ikke* skal gis dispensasjon.

Bufdir er enig i at det er nødvendig med en unntaksadgang for å sikre at regelverket er i samsvar med menneskerettighetene, og slutter seg til «sterke grunner» som vilkår. De påpeker at praktiseringen av dispensasjonsordningen kan by på flere problemer, og skriver:

«Når det gjelder tilfeller hvor det er «overveiende sannsynlig» at paret ikke kan få barn mener departementet at vurderingen «så langt det er mulig bør bygge på objektive kriterier, som for eksempel alder og kjønn». *Bufdir* kan imidlertid i liten grad se hvordan en slik vurdering i praksis vil kunne bero på objektive kriterier. *Bufdir* ser at kjønn vil være et relativt objektivt kriterium, og anser det åpenbart at likekjønnede par bør få dispensasjon. Samtidig antar *Bufdir* at slike tilfeller, av kulturelle grunner, svært sjelden vil oppstå.

Når det gjelder alder, vil *Bufdir* påpeke at det er store individuelle forskjeller når det gjelder fruktbar alder, og til en viss grad også

når det gjelder i hvilken alder par ønsker å få barn. *Bufdir* påpeker i denne sammenheng at høy alder hos foreldre er en annen faktor som gir forhøyet helserisiko for barn. *Bufdir* anser det derfor ikke hensiktsmessig å fastsette en konkret alder som gir grunnlag for dispensasjon. *Bufdir* antar dermed at det i praksis må gjøres en skjønnsmessig vurdering i hver enkelt sak, basert på alder og partenes livssituasjon, om det anses sannsynlig at partene vil få barn.»

Bufdir spør om det bør være aktuelt å gjennomføre intervjuer ved søknader om dispensasjon for å inngå søskenbarnekteskap i Norge, og skriver at:

«[...] det vil være av langt større betydning å avdekke eventuell tvang før et tvangsekteskap inngås, enn å avdekke dette etter at ekteskapet allerede er inngått (selv om ekteskapet ikke vil anerkjennes i Norge). Samtidig skal også Skatteetaten (som prøvingsmyndighet) og vigsler vurdere om ekteskapet er frivillig. *Bufdir* ønsker at departementet vurderer disse spørsmålene.»

Også *UDI* er enig i at det bør være en unntaksordning i tilfeller der det foreligger sterke grunner. En eventuell forskrift om dispensasjonsadgangen bør etter *UDIs* vurdering utformes slik at det fremgår hvilke objektive kriterier statsforvalteren kan legge vekt på i vurderingen om å gi samtykke, slik som partenes kjønn og alder, når disse tilsier at formålet med forbudet ikke slår til.

Likestillings- og diskrimineringsombudet er spørrende til om det lar seg gjøre å lage kriterier for dispensasjon som blir fullt ut mulig å håndheve på en objektiv måte. De skriver:

«Ekteskap er både noe moralsk og personlig viktig for mennesker, men for mange er de juridiske rettighetene som følger med et ekteskap vel så viktig. Departementet foreslår å ikke gi dispensasjon til søskenbarnpar som sier at de ikke ønsker å få barn, noe som kan oppleves som svært inngripende for paret. *LDO* vil legge til at ved et eventuelt forbud vil dispensasjon for likekjønnede søskenbarn som vil gifte seg være noe departementet må se på.»

Statsforvalteren i Oslo og Viken støtter at det innføres en dispensasjonsadgang, og at kompetansen skal legges til Statsforvalteren.

8.3 Departementets vurdering

8.3.1 Behovet for dispensasjonsadgang

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at det skal være mulig å få dispensasjon, slik at det under gitte omstendigheter skal være mulig for søskenbarn eller tante eller onkel og nevø eller niese å inngå ekteskap. I høringsnotatet ble det foreslått at statsforvalteren skal kunne samtykke til at søskenbarn inngår ekteskap der det foreligger «sterke grunner», noe som opprettholdes. Dette er samme formulering som brukes i dagens § 18 a, herunder i de nye bestemmelsene i §§ 18 b og 18 c, vedtatt av Stortinget, der vilkåret «sterke grunner» er videreført.

Selv om ekteskapsinngåelse og det å stifte familie henger tett sammen, er det ikke slik at alle ektepar kan få eller ønsker å få barn. Partene kan også ha fått barn før de ønsker å inngå ekteskap. I tilfeller som dette vil ikke et forbud mot å inngå ekteskap nødvendigvis være et egnet virkemiddel for å redusere helse- og risikoen hos barn. For å sikre et regelverk i samsvar med menneskerettighetene, som oppfyller kravet til forholdsmessighet og ikke uthuler selve kjernen i retten til å inngå ekteskap, blir det derfor nødvendig å innføre en dispensasjonsadgang som tar hensyn til dette.

8.3.2 Utforming av en dispensasjonsregel

Departementet foreslår at statsforvalteren skal kunne samtykke til at søskenbarn inngår ekteskap der det foreligger «sterke grunner». *Advokatforeningen* foreslo i sin høringsuttalelse å erstatte ordlyden «sterke grunner» med «særlige grunner». Departementet mener at det er hensiktsmessig å beholde formuleringen slik den var i høringsnotatet. Dette er samme formulering som brukes i dagens § 18 a, herunder i de nye bestemmelsene vedtatt av Stortinget i §§ 18 b og 18 c.

I utredningen som er omtalt i punkt 4.4 og 5 skriver NIM at «dersom ingen medlemsstater har et absolutt forbud, men åpner for unntak, har det antagelig vesentlig betydning for hvor vidtgående et forbud mot søskenbarnektenskap kan utformes». Etter det departementet er kjent med, har 5 av 46 land i Europa et forbud mot å inngå søskenbarnektenskap, hvorav flere har unntaksbestemmelser. Etter departementets syn taler dette for at det bør innføres en dispensasjonsadgang som kan fange opp urimelige utslag av et forbud.

Departementet opprettholder vurderingen i høringsnotatet om at det bør gis dispensasjon i til-

feller der forbudet etter en helhetsvurdering vil slå så urimelig ut at det foreligger sterke grunner. Det må foretas en helhetsvurdering hvor ulike relevante momenter veies mot hverandre. I vurderingen av om det skal gis dispensasjon, kan det legges vekt på at et forbud i den konkrete saken ikke er egnet til å oppnå formålet om å redusere risikoen for helseskader hos barn. Departementet mener at vurderingen så langt det er mulig bør bygge på objektive kriterier, som for eksempel partenes alder og kjønn. Etter departementets syn vil dette ivareta føringene fra EMDs praksis. At partene uttrykker at de ikke ønsker seg barn, skal etter departementets syn ikke være tilstrekkelig for at dispensasjon skal innvilges. Det må foretas en konkret vurdering der ulike hensyn veies mot hverandre.

Det kan videre tenkes tilfeller der dispensasjon er nødvendig fordi et forbud ellers ville slå særlig urimelig ut. Dersom partene allerede har etablert et familieliv med barn, vil hensynet til disse barnas menneskerettigheter, blant annet barnets beste og retten til et familieliv, kunne innebære at det foreligger så tunge velferdsmessige hensyn at vilkåret om sterke grunner er oppfylt, slik at dispensasjon bør innvilges. Det kan også legges vekt på at ekteskap medfører en rekke rettigheter og plikter for foreldrene, som også kan komme barn til gode, blant annet i form av stabilitet i familieforholdet. I slike tilfeller må avgjørelsesorganet vurdere hensynet til barnets beste i den konkrete saken sammen med andre relevante hensyn, uten at det skal være noen automatikk i at en søknad om dispensasjon innvilges.

8.3.3 Saksbehandling

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at kompetansen til å behandle søknader om dispensasjon bør legges til statsforvalteren, med klage til Bufdir. En slik løsning finnes allerede i ekteskapsloven § 3 andre ledd, der statsforvalteren er gitt en dispensasjonsadgang når det gjelder ekteskap hvor adoptivbarnet er adoptert på ny.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er ikke overordnet statsforvalterne, og det er derfor behov for en hjemmel for å legge kompetansen til å behandle klager over statsforvalterens vedtak til Bufdir. Departementet foreslår at det gis hjemmel i forskrift til å fastsette at Bufdir skal være klageinstans i saker etter denne bestemmelsen.

Ved prøving av ekteskapsvilkårene, følger det av § 7 at begge brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nær

beslektet som nevnt i § 3. Ved ekteskap mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av statsforvalteren som nevnt i § 3 andre ledd andre punktum. Ved lovendringen blir dette utvidet til også å omfatte søskenbarn eller biologisk beslektet tante eller onkel og nevø eller niese.

Når det gjelder øvrig saksbehandling, vises det til at det i forskrift kan gis nærmere regler om statsforvalterens oppgaver, saksbehandling, samhandling med andre organer og taushetsplikt. Departementet foreslår at forskriftshjemmelen

som i dag er hjemlet i ekteskapsloven § 18 b jf. § 18 c, også gis anvendelse for søskenbarnektenskap.

Dersom statsforvalteren i forbindelse med søknad om dispensasjon skulle få informasjon om at det foreligger mistanke om tvang, kan dette innebære en plikt til å utrede saken nærmere, noe som for eksempel kan gjennomføres ved å foreta intervju av de som skal gifte seg.

Departementet viser til at ekteskapsloven § 7 bokstav 1 om at brudefolkene hver for seg skal erklære at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, også vil gjelde i disse sakene.

9 Anerkjennelse av ekteskap mellom nære slektninger inngått etter utenlandsk rett

9.1 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at ekteskap som er lovlig inngått mellom søskenbarn etter utenlandsk rett, ikke skal anerkjennes i Norge dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet. Det ble vist til at hovedformålet med regelen er å unngå at personer som har tilknytning til Norge, omgår forbudet mot søskenbarnektenskap ved å reise utenlands og inngå ekteskapet der. Departementet foreslo ingen endringer i reglene for søskenbarnpar som ikke hadde tilknytning til Norge på vigselstidspunktet.

Videre foreslo departementet at det skal være adgang til å gjøre unntak fra hovedregelen om at søskenbarnektenskap ikke skal anerkjennes i tilknytningstilfeller. Departementet vurderte at en absolutt regel vil kunne slå uheldig ut i enkelte tilfeller, og at også menneskerettslige og EØS-rettslige forpliktelser tilsier at det bør være en unntaksmulighet. Departementet foreslo at det skulle være adgang til å anerkjenne ekteskapet dersom «sterke grunner taler for det».

Departementet vurderte i høringsnotatet om en slik regel om anerkjennelse, som innebærer en restriksjon i retten til fri bevegelse, ville være lovlig etter EØS-retten, og konkluderte med at dette var tilfellet. I høringsnotatet behandlet departementet forholdet til EØS-retten i relasjon til forslaget om anerkjennelse, og ba særskilt om høringsinstansenes erfaringer og syn på enkelte spørsmål i denne sammenheng.

9.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene er positive til en regel om at søskenbarnektenskap inngått etter utenlandsk rett i tilknytningstilfeller ikke skal anerkjennes, under henvisning til at dette vil motvirke omgåelse av det nasjonale forbudet. For eksempel skriver *Bufdir*:

«Dersom det innføres forbud mot søskenbarnektenskap i Norge, er *Bufdir* positive til en slik bestemmelse, og anser en slik hovedregel som helt nødvendig for at forbud mot søskenbarnektenskap skal ha tilsiktet effekt. *Bufdir* påpeker at mange av dem som anser det som aktuelt med søskenbarnektenskap har en tilknytning til et annet land, som ikke gjør det unaturlig for dem å inngå ekteskap der.»

Bufdir støtter videre departementets redegjørelse om at selve forbudet er forholdsmessig opp mot Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Derimot antar *Bufdir* at hensynet til fri bevegelse kan utgjøre ett av flere hensyn som tilsier at det vil være særlig urimelig å ikke anerkjenne inngåtte ekteskap.

Advokatforeningen mener at manglende konsensus i Europarådets medlemsstater og blant EØS-statene kan få betydning for hvorvidt en norsk ordning uten tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier og brede nok unntaksmuligheter vil stå seg menneskerettslig og EØS-rettslig.

Skatteetaten viser til at Norge legger opp til å være ett av få land som etter hovedregelen ikke vil anerkjenne ekteskap inngått med søskenbarn, og at det kun er et fåtall av EØS-landene som har et forbud mot søskenbarnektenskap. Et forbud vil derfor kunne by på utfordringer i forbindelse med innflytting, både med tanke på oppholdsretten men også med tanke på relasjonskoblingen.

UDI skriver at deres erfaring med familieinnvandringssaker fra land der søskenbarnektenskap praktiseres, er at hovedandelen av ekteskapene er inngått i utlandet.

UDI påpeker at de er i tvil om et forbud mot søskenbarnektenskap av hensyn til folkehelsen vil være i tråd med EØS-retten, jf. artikkel 29 i direktiv 2004/38, og skriver:

«Departementets forslag vil innebære en begrensning i retten til fri bevegelse for personer som har inngått ekteskap med søsken-

barn. Departementet viser til at dette er et legitimt hensyn begrunnet i hensynet til folkehelsen, jf. EØS-avtalen artikkel 28 nummer 3.

UDI viser til at direktiv 2004/38 er innlemmet i EØS-avtalen. Utlendingsloven kapittel 13 gjennomfører direktiv 2004/38 i norsk rett. Det følger av direktiv 2004/38 artikkel 29 at «eneste sykdomme, der kan begrunde foranstaltninger, der begrenser den frie bevegelse, er de sykdomme, der er potensielt epidemiske ifølge relevante instrumenter fra Verdenssundhetsorganisationen, samt andre smittsomme infeksjonssykdomme eller parasitære sykdomme, for så vidt værtsmedlemsstaten har truffet beskyttelsesforanstaltninger mod dem for egne statsborgere.

Dette er altså andre sykdommer enn sykdommer som kan oppstå hos barn hvor foreldrene er i slekt. UDI er derfor i tvil om et forbud mot søskenbarnektenskap av hensyn til folkehelsen vil være i tråd med EØS-retten, jf. artikkel 29 i direktiv 2004/38.»

UDI skriver videre at flere som søker om opphold etter EØS-regelverket, og som ikke vil få ekteskapet anerkjent, subsidiært vil kunne oppfylle vilkårene for oppholdskort som samboer med en EØS-borger etter EØS-retten. UDI viser her til at dette vil gjelde saker hvor søker har en varig tilknytning til EØS-borgeren, eller partene har eller venter felles barn. UDI skriver i denne sammenheng at forslaget om forbud mot søskenbarnektenskap reelt sett ikke er egnet til å oppnå formålet med begrunnelse i folkehelse.

Endelig fremholder UDI følgende:

«Vi er videre i tvil om det er i tråd med EØS-regelverket at en EØS-borger som er bosatt i Norge kun kan få ekteskapet med søskenbarn mv. anerkjent dersom det foreligger sterke grunner, når søskenbarn mv. som ikke er fast bosatt i Norge og har inngått ekteskapet i utlandet vil få ekteskapet anerkjent. Departementet begrunner dette med at «Hovedformålet med regelen er å unngå at personer som har tilknytning til Norge, omgår forbudet mot søskenbarnektenskap mv. ved å reise utenlands og inngå ekteskapet der.» Vi er usikre på om dette er et tilstrekkelig relevant hensyn for å legitimere en slik forskjellsbehandling.»

9.3 Departementets vurdering

9.3.1 Utforming av bestemmelsen

Departementet følger opp forslaget i høringsnotatet om å innføre en bestemmelse i ekteskapsloven om at ekteskap inngått mellom nære slektninger etter utenlandsk rett, ikke skal anerkjennes dersom minst en av partene var norsk statsborger eller «fast bosatt her i riket» på vigselstidspunktet. Dette innebærer at norske borgere og personer fra tredjeland som er bosatt i Norge, ikke kan omgå ved å inngå ekteskapet i utlandet. Bestemmelsen vil ikke omfatte ekteskap som allerede er inngått i utlandet av personer som ikke var norske borgere eller bosatt i Norge på vigselstidspunktet. Departementets forslag avviker imidlertid fra høringen ved at det foreslås en unntaksregel for tilfeller omfattet av EØS-rettslige forpliktelser (EØS-tilfeller).

Formålet med bestemmelsen er å motvirke omgåelse av forbudet mot søskenbarnektenskap. Det vises til punkt 3.1, som redegjør for helse- og sikkerhetsrisikoen for eventuelle barn av søskenbarnpar, og den menneskerettslige vurderingen av forbudet i punkt 7.3.2. Det er videre et politisk mål å motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll. Departementet legger til grunn at en bestemmelse om at ekteskap mellom nære slektninger ikke skal anerkjennes, også vil kunne bidra til dette.

9.3.2 EØS-rettslige vurderinger

På bakgrunn av uttalelser fra høringsinstansene, har departementet i samråd med berørte departementer foretatt en nærmere vurdering av spørsmålet om hvorvidt en regel om ikke å anerkjenne ekteskap er i samsvar med EØS-retten.

Det å nekte anerkjennelse av et ekteskap inngått etter utenlandsk rett, vil kunne påvirke EØS-borgeres rett til fri bevegelse. Retten til fri bevegelse for personer følger av artikkel 28 i EØS-avtalen, og er nærmere regulert i Europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/38/EF om unionsborgeres og deres familiemedlemmers rett til å bevege seg fritt på medlemsstatenes territorium (heretter fribevegelsesdirektivet eller direktivet). Direktivet er gjennomført i norsk rett gjennom utlendingsloven kapittel 13 og utlendingsforskriften kapittel 19. Direktivet regulerer retten til innreise og opphold for EØS-borgere og deres familiemedlemmer. Hvem som skal anses som familiemedlemmer, er regulert i direktivet

artikkel 2(2), og etter til bokstav a skal en ektefelle anses som familiemedlem.

Reglene om inngåelse av ekteskap er som utgangspunkt ikke en del av EØS-retten. EU-domstolen har uttalt at reglene om inngåelse av ekteskap faller inn under medlemsstatenes kompetanse, og derfor som det klare utgangspunkt ikke omfattes av EU-lovgivningen (C-673/16 *Coman and others*, avsnitt 37). Det følger imidlertid av domstolens praksis at hvorvidt et ekteskap anerkjennes eller ikke i en stat, kan påvirke retten til fri bevegelighet av personer. EU-domstolen kom i den ovenfor nevnte avgjørelsen *Coman and others*, som gjaldt likekjønnet ekteskap, til at det stred mot retten til fri bevegelighet å nekte å anerkjenne et gyldig ekteskap mellom to personer av samme kjønn som var lovlig inngått etter nasjonal rett i en annen EØS-stat. Dommen gjaldt som nevnt likekjønnet ekteskap og ikke søskenbarn-ekteskap. Argumentasjonen i avgjørelsens avsnitt 39 har imidlertid overføringsverdi til spørsmålet om anerkjennelse av søskenbarn-ekteskap inngått etter utenlandsk rett. Domstolen uttalte at dersom en medlemsstat skulle tillates å nekte innreise eller opphold på sitt territorium fordi denne medlemsstatens nasjonale rett ikke tillater likekjønnet ekteskap, ville resultatet bli at en unionsborgers rett til fri bevegelighet ville variere fra medlemsstat til medlemsstat, alt ettersom bestemmelsene i nasjonal rett tillater ekteskap mellom samme kjønn eller ikke. Etter departementets vurdering gir avgjørelsen fra EU-domstolen uttrykk for en generell forpliktelse til å anerkjenne ekteskap som en EØS-borger lovlig har inngått i henhold til nasjonalt regelverk i en annen EØS-stat.

Manglende anerkjennelse av ekteskap kan innskrenke retten til fri bevegelighet som følger av EØS-retten, og vil dermed kunne anses som en restriksjon som må rettferdiggjøres for at den skal være lovlig. For at en restriksjon i den frie bevegeligheten skal kunne rettferdiggjøres etter EØS-retten, må den forfølge et legitimt formål og være proporsjonal. For å oppfylle kravet til proporsjonalitet, må tiltaket være egnet og nødvendig.

En restriksjon kan begrunnes i de legitime hensynene som følger av EØS-avtalen og fribevegelighetsdirektivet, herunder hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen. Når det gjelder legitime grunner som kan rettferdiggjøre begrensninger i anerkjennelsen av ekteskap inngått mellom søskenbarn etter utenlandsk rett, er hensynet til helse relevant å vurdere. Hensynet til folkehelsen reguleres i direktivet artikkel 27 og 29.

Artikkel 27 inneholder generelle prinsipper, og etter artikkel 27(1) er hensyn til den offentlige orden, sikkerhet eller helse legitime hensyn som kan begrense retten til fri bevegelighet av personer. I den engelske språkversjonen av direktivet brukes begrepet «public health», med andre ord folkehelse.

Det følger av artikkel 29, som regulerer folkehelse, at det kun er nærmere angitte sykdommer som kan begrunne tiltak som begrenser den frie bevegeligheten av hensyn til folkehelsen, nærmere bestemt sykdommer som kan være epidemiske i henhold til Verdens helseorganisasjons gjeldende bestemmelser, samt andre infeksjonssykdommer eller smittsomme parasittære sykdommer.

Som det fremgår av punkt 3.1, kan nært slektskap mellom foreldre medføre risiko for alvorlige helsekonsekvenser for barna. Samtidig fremgår det av FHI's forskning at de samlede effektene for folkehelsen vil være små så lenge forekomsten av slektskap mellom foreldre totalt sett er lav. Etter departementets vurdering vil hensynet til å forhindre potensielle helsekonsekvenser hos barn, neppe være tilstrekkelig til å utgjøre et folkehelseproblem etter direktivet artikkel 27, jf. artikkel 29.

Direktivet omfatter EØS-borgere som flytter til eller oppholder seg i en annen medlemsstat enn den de er borger i, samt de familiemedlemmer som definert i artikkel 2 ((2) som kommer sammen med eller slutter seg til EØS-borgeren, jf. artikkel 3 (1). For å sikre samsvar med EØS-retten, foreslår departementet at bestemmelsen om å nekte å anerkjenne ekteskap inngått i utlandet av norske borgere eller personer som er bosatt i Norge, avgrenses mot EØS-tilfeller. Departementet foreslår å unnta disse tilfellene, slik at ekteskapet vil bli anerkjent i norsk rett, med mindre det er andre forhold ved ekteskapet som tilsier at det ikke skal anerkjennes, for eksempel at ekteskapet er inngått med en mindre-årig. Departementet foreslår videre en forskriftshjemmel for å klargjøre i forskrift i hvilke EØS-tilfeller ekteskap skal anerkjennes.

Det vil gjelde EØS-borgere som flytter til Norge, og som har inngått et lovlig søskenbarn-ekteskap i et annet land. Det vil også omfatte en EØS-borger som er bosatt i Norge, og som reiser ut av Norge for å inngå ekteskap i et annet EØS-land eller et tredjeland.

Videre vil norske borgere som har utøvet retten til fri bevegelighet etter direktivets artikkel 7(1) i en annen EØS-stat være omfattet, forutsatt at ekteskapet er lovlig inngått etter nasjonal rett i den aktuelle EØS-staten og at vilkårene for såkalt

avledet oppholdsrett er oppfylt. Det følger av rettspraksis at familiemedlemmer til norske borgere kan få avledet oppholdsrett etter direktivet når en norsk borger har hatt et reelt og lovlig opphold i en annen EØS-stat, og deretter returnerer til hjemstaten, jf. E-28/15 *Jabbi* og E-4/19 *Campbell*, jf. også utlendingsloven § 110 annet ledd siste punktum. For at oppholdet skal anses som reelt, må det foretas en konkret vurdering av om det har blitt etablert eller styrket et familieliv under oppholdet i den andre EØS-staten. Videre må familielivet i den aktuelle staten som utgangspunkt ha vart sammenhengende i minst tre måneder.

Dette innebærer at dersom en norsk borger gifter seg med et søskenbarn under et ferieopphold i en annen EØS-stat i samsvar med direktivets artikkel 6, og søskenbarnet ikke er en EØS-borger, vil ekteskapet ikke bli anerkjent i Norge. Dersom en norsk borger imidlertid har hatt lovlig opphold i mer enn tre måneder i en annen EØS-stat, for eksempel på grunn av arbeid, og inngår et lovlig ekteskap med et søskenbarn i denne staten, skal ekteskapet som utgangspunkt anerkjennes der vilkårene for avledet oppholdsrett er oppfylt.

Direktivet gjelder i utgangspunktet ikke for opphold i egen medlemsstat, med unntak av returtilfellene nevnt over. Det betyr at familiemedlemmene, herunder ektefellen, til en norsk borger bosatt i Norge, i utgangspunktet ikke kan få opphold i Norge etter direktivet. Dersom ektefellen er EØS-borger, vil vedkommende ha selvstendige rettigheter etter direktivet som EØS-borger, men ektefeller av nordmenn som er tredjelandsborgere, vil i utgangspunktet ikke ha rettigheter etter direktivet. Forslaget om at søskenbarnekteskap som norske borgere og tredjelandsborgere som er bosatt i Norge inngår i utlandet, ikke skal anerkjennes, innebærer at de ikke kan omgå forbudet ved å dra til utlandet og inngå søskenbarnekteskap der, for deretter å få ekteskapet anerkjent i Norge. Dette vil gjelde både ekteskap inngått i en EØS-stat og i et tredjeland. Norske statsborgere eller tredjelandsborgere som er bosatt i Norge, kan derfor ikke omgå forbudet ved å inngå et ekteskap i utlandet og deretter få det anerkjent i Norge, med unntak av EØS-tilfellene nevnt over. Bestemmelsen vil ikke omfatte ekteskap som allerede er inngått i utlandet av personer som ikke var norske borgere eller bosatt i Norge på vigselstidspunktet.

De øvrige anerkjennelsesreglene i ekteskapsloven § 18 b og § 18 c er ikke avgrenset mot EØS-tilfeller. Når det gjelder anerkjennelse av stedfortrederekteskap og bigami, er forholdet til EØS-retten ikke omtalt i Ot.prp. nr. 100 (2005–2006), hvor disse reglene ble foreslått. Når det gjelder

innstramningen i adgangen til å anerkjenne ekteskap inngått med mindreårig, er EØS-retten grundig omtalt i Prop. 135 L (2020–2021) punkt 5.5.2. Det konkluderes der med at «[e]n EØS-borger kan etter omstendighetene omfattes av begge unntaksreglene som departementet foreslår.»

Departementet foreslår at unntaket for EØS-tilfeller kun skal gjelde for søskenbarnekteskap og ekteskap mellom biologisk beslektet tante eller onkel og nevø eller niese. Det vises til at bigami, ekteskap inngått med mindreårig og ved stedfortreder neppe er lovlig innenfor EØS, til forskjell fra inngåelse av ekteskap med søskenbarn.

Departementet foreslår også at det gis en forskriftshjemmel for nærmere regulering av hvilke ekteskap som skal anerkjennes av hensyn til EØS-rettslige forpliktelser. En forskrift vil kunne klargjøre innholdet i det generelle forbeholdet om anerkjennelse «der dette er påkrevd etter EØS-avtalen.»

9.3.3 Menneskerettslige vurderinger

Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 nr. 1 gir alle personer rett til respekt for familielivet sitt. Det følger av EMDs praksis at familieliv ikke behøver å være etablert gjennom et ekteskap, også faktiske relasjoner («de facto» relationships) er omfattet. Her ser EMD blant annet hen til om paret bor sammen, hvor lenge de har vært sammen og om de har felles barn, se *Z.H. og R.H. mot Sveits* avsnitt 42. En gjentakende formulering er om det foreligger en «real existence in practice of close personal ties», altså om det i praksis er et nært, personlig bånd mellom partene, se *Serife Yigit mot Tyrkia* avsnitt 93. Dette trekker i retning av at også par som er søskenbarn, kan ha et familieliv som er vernet etter konvensjonen. Det følger også av EMDs praksis at dersom ekteskap er reelt og lovlig inngått («lawful and genuine marriage»), anses det normalt å være etablert et familieliv, se for eksempel *Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia*, avsnitt 62.

Ettersom søskenbarn som lovlig har inngått ekteskap i et annet land kan ha etablert et familieliv etter EMK, må det videre vurderes om manglende anerkjennelse av ekteskapet kan utgjøre et inngrep i EMK artikkel 8 om rett til respekt for privatliv og familieliv. I EMDs avgjørelse *Dadouch mot Malta* ble det klart at manglende registrering av et ekteskap kan utgjøre et inngrep i privat- og familielivet, se avsnitt 50. En persons status som gift angår både menneskets sosiale identitet og psykiske integritet. EMD uttalte at:

«It therefore considers that registration of a marriage, being a recognition of an individual's legal civil status, which undoubtedly concerns both private and family life, comes within the scope of Article 8 § 1».

Etter departementets syn taler EMDs praksis for at manglende anerkjennelse av et ekteskap mellom nære slektninger kan utgjøre et inngrep i retten til familieliv. For at inngrepet skal være lovlig, må derfor vilkårene i EMK artikkel 8 nr. 2 være oppfylt.

Forslaget om å innføre en begrensning i adgangen til å få anerkjent ekteskap inngått i utlandet, vil hjemles i ekteskapsloven og vil dermed oppfylle kravet til lovhjæmmel. Ett av de legitime formålene som nevnes i bestemmelsen er å «beskytte helse». Formålet med å begrense adgangen til å anerkjenne søskenbarnektenskap, er å motvirke at søskenbarn inngår ekteskap og får barn som kan ha alvorlige helseskader, jf. punkt 3.1 som redegjør for det nærmere kunnskapsgrunnlaget. Bestemmelsen skal forhindre omgåelse av det nasjonale forbudet mot å inngå ekteskap mellom nære slektninger, og ivaretar et legitimt formål.

Det er også et krav om at inngrepet er nødvendig i et demokratisk samfunn, det vil si at det må være forholdsmessig. Drøftelsen av dette momentet i punkt 7.3.2 «menneskerettslige vurderinger», gjelder tilsvarende her. Bestemmel-

sen vil gjelde der en av partene enten er norsk borger eller bosatt i Norge, og skal forhindre at ekteskap inngås i utlandet for å omgå det nasjonale forbudet. Det vil videre gis en dispensasjonsadgang, slik at statsforvalteren kan anerkjenne ekteskap mellom nære slektninger inngått i utlandet dersom sterke grunner foreligger. Det må foretas en helhetsvurdering av om sterke grunner foreligger, der det blant annet kan være relevant å legge vekt på om paret allerede har barn sammen og har vært samboere lenge. Departementet mener derfor at den foreslåtte regelen om ikke å anerkjenne ekteskap mellom søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn, men med en mulighet for å få ekteskapet anerkjent der sterke grunner taler for det, ikke går lenger enn det som er nødvendig for å forhindre alvorlige helsekonsekvenser hos barn.

Under vurderingene av det nasjonale forbudet i punkt 7.3.2, konkluderer departementet med at det nasjonale forbudet er i samsvar med retten til å inngå ekteskap etter EMK artikkel 12. Etter departementets vurdering vil også den foreslåtte bestemmelsen om å begrense adgangen til å anerkjenne søskenbarnektenskap være i samsvar med EMK artikkel 12, ettersom det følger et legitimt formål og er forholdsmessig. I denne vurderingen legges det særlig vekt på at det finnes en unntaksbestemmelse som gir anledning til å gjøre unntak dersom det foreligger sterke grunner.

10 Ikraftsetting og overgangsbestemmelser

Departementet legger til grunn at lovendringen skal gjelde for ekteskap som inngås etter at loven trer i kraft. Dette gjelder også anerkjennelse av ekteskap mellom nære slektninger inngått i utlandet, slik at det er tidspunktet for ekteskapsinngåelsen som er skjæringspunktet, på samme måte som i Ot.prp. nr. 100 (2005–2006) *Om lov om endringer i ekteskapsloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å forhindre tvangsekteskap mv.)* med innføring av dagens § 18 a om anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet.

Prøving av ekteskapsvilkårene vil vanligvis skje i en tidsperiode på inntil fire måneder før ekteskapet inngås. Dersom prøvingen av om brudefolkene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn skal iverksettes fra tids-

punktet for lovendringen, vil det i praksis være mulig å inngå slike ekteskap inntil fire måneder etter lovendringens ikrafttredelse. Det foreslås derfor en overgangsbestemmelse som gir personer som har fått attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet før lovendringen trer i kraft, rett til å inngå ekteskap inntil attesten er utløpt.

Det vil være to ulike ikrafttredelsesstidspunkter. Endringene i ekteskapsloven skal tre i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Endringene i lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med mindreårig, etter utenlandsk rett mv.) skal tre i kraft straks. Lovendringen vil da få virkning samtidig med ikrafttredelsen av endringsloven.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ved gjennomføring av prøvingen av ekteskapsvilkårene, vil spørsmålet om partene er beslektet måtte utvides til også å omfatte søskenbarn. Departementet legger til grunn at prøvingen nå hovedsakelig gjennomføres digitalt og at lovendringen kan implementeres ved endring i Skatteetatens digitale systemer. Departementet legger til grunn at utgiftene til dette er begrenset og kan gjennomføres innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Skatteetaten peker på at det er fem saksflyter i Folkeregisteret som blir berørt av innføring av forbud mot ekteskap mellom søskenbarn: Prøving av ekteskapsvilkår (endringer i innbyggertjenesten for prøving av ekteskapsvilkår og endringer i saksbehandlingsløsning), Vigsels (endringer i saksbehandlingsløsning, Sivilstandsendring (endringer i saksbehandlingsløsning og utforming av eget skjema), Innflytting (endringer i portal for innflytting og endringer i saksbehandlerløsning) og Innflytting via UDI (endringer i saksbehandlerløsning).

Når det gjelder manglende anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet, opplyser Skattedirektoratet i sin høringsuttalelse at innføring av egenklæring ved registrering av utenlandsk vigsels vil være ressurskrevende ved at det legges til et ekstra ledd i saksbehandlingen. Alle som skal inngå ekteskap etter norsk rett må få søke om prøving av ekteskapsvilkårene og dersom de er innfridd mottar de en prøvingsattest. For bosatte i Norge som skal gifte seg i utlandet, er det ikke noe måkrav, men de kan få en bekreftelse fra folkeregistermyndigheten på at de fyller vilkårene for å inngå ekteskap jf. ekteskapsloven kapittel 2. Som følge av dette vil de få utstedt en ekteskapsattest som kan fremlegges for utenlandsk vigselsmyndighet. Det må utvikles funksjonalitet for at opplysningene kan innhentes når personer som skal gifte seg søker om prøving av ekteskapsvilkår.

Det er ulike krav knyttet til registrering av ekteskap inngått i Norge og i andre land. Ved innflytting er det særlig variasjon og kompleksitet i prosess for sivilstandsregistrering, fordi dette påvirkes av innflytters fraflyttingsland og om ekte-

paret flytter til Norge på samme tidspunkt eller ikke.

Det foreslås også en dispensasjonsadgang, fra forbudet, slik at det gis adgang til å søke statsforvalteren om tillatelse til å inngå ekteskap. Det foreligger allerede i dag et system for å søke om tillatelse hvor det tidligere har bestått et adopsjonsforhold, jf. ekteskapsloven § 3 andre ledd andre punktum. Det er statsforvalteren som kan gi samtykke til ekteskap mellom adoptivbarnet og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning. Et eventuelt avslag kan påklages. Departementet legger til grunn at det er behandlet få søknader etter denne bestemmelsen de seneste årene. Klageadgangen etter ekteskapsloven § 3 foreslås å utvides til også å omfatte søknader i søskenbarntilfeller. Departementet antar at endringen ikke vil få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning, og vil kunne dekkes innenfor gjeldende økonomiske rammer.

I tilfeller hvor ekteskap inngås i utlandet av personer med tilknytning til Norge, er utgangspunktet at ekteskapene ikke skal anerkjennes, med unntak for EØS-tilfeller. Forslaget vil kunne føre til visse forenklinger i deler av saksbehandlingen hos berørte myndigheter sammenlignet med dagens regler, og dermed også kunne føre til enkelte besparelser. Ved søknad om familieinnvandring vil for eksempel søknaden kunne avslås direkte på bakgrunn av slektskapsforholdet, framfor å måtte gjennomføre omfattende saksutredning for eventuelt å avdekke tvangsekteskap.

Forslaget innebærer en endring av ekteskapsloven § 18 b første ledd, som foreløpig ikke er iverksatt. Det følger av bestemmelsens andre ledd at statsforvalteren likevel kan anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det. Ved iverksetting av § 18 b, vil forskrift om statsforvalterens oppgaver, saksbehandling, samhandling med andre organer og taushetsplikt gjelde for behandling av søknad om at ekteskap med mindreårige, bigami og stedfortrederekteskap, inngått etter utenlandsk rett, likevel skal anerkjennes. Denne forskriften vil ved endringen utvides til også å omfatte behandling av søknad om anerkjennelse av ekteskap mellom søskenbarn eller

nærmere slektninger enn søskenbarn. Departementet legger til grunn at ut fra dagens omfang av søskenbarnektenskap, se punkt 2.2.1, vil tilfellene hvor det vil være aktuelt å søke om å inngå ekteskap eller å få anerkjent ekteskap som er inngått i utlandet være helt marginale, og at dagens ordninger for behandling av lignende tilfeller, kan benyttes. Dette innebærer at det ikke er behov for å innføre nye ordninger for behandling av søknader. Departementet antar derfor at endringen ikke vil få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning, og vil kunne dekket innenfor dagens budsjettammer.

Formålet med lovendringen er å forebygge helseskader hos barn. Gitt at antall barn født av par som er nære slektninger går ned, må det legges til

grunn at dette vil bety noe innsparing for helsevesenet som i dag har utgifter forbundet med slike helseskader.

Flere høringsinstanser har påpekt muligheten for alternative tiltak, som tilbud om fosterdiagnostikk, genetisk veiledning og annet forebyggende arbeid, samt mer målrettet informasjon til de berørte delene av befolkningen. Departementet legger til grunn at disse tiltakene vil kunne gjennomføres og eventuelt forsterkes uavhengig av et eventuelt lovforbud. Det er ikke foretatt beregninger av hva det eventuelt vil koste å forsterke dagens forebyggende tiltak. Eventuelle tiltak som ikke kan gjennomføres innenfor gjeldende rammer, fordrer behandling i ordinære budsjettprosesser.

12 Merknader til de enkelte bestemmelsene

12.1 Endringer i ekteskapsloven

Til § 3

Første ledd endres ved at det tilføyes et nytt *andre punktum*, som utvider personkretsen som er undergitt forbud mot å inngå ekteskap, til å omfatte søskenbarn. Forbudet som gjelder søskenbarn, omfatter også barn av halvsøsken. Personkretsen utvides også slik at personer som er i nærere slekt enn søskenbarn, uten å være omfattet av det absolutte forbudet etter første punktum, omfattes. Dette omfatter i praksis biologiske onkler og tanter, nevøer og nieser, etter som disse er nærere beslektet enn søskenbarn. Bestemmelsen omfatter kun personer som er i biologisk slekt, og ikke familietilknytning som har oppstått ved giftemål, se punkt 7.3.1.

Første ledd *tredje punktum* omhandler tilfeller hvor statsforvalteren likevel kan gi samtykke til en ekteskapsinngåelse som ellers ville være forbudt etter andre punktum. Samtykke kan gis dersom sterke grunner taler for det. Statsforvalteren skal gjøre en konkret helhetsvurdering av om sterke grunner taler for å gi samtykke til at paret likevel kan inngå ekteskap. En overveiende sannsynlighet for at partene ikke kan få barn, kan være et moment i en helhetsvurdering av om forbudet vil slå så urimelig ut at det bør gjøres unntak, altså om det foreligger sterke grunner. Dersom partene allerede har barn, kan dette tale for at bør gis samtykke, blant annet av hensyn til ivaretagelse av barnas rett til familieliv. Statsforvalteren må her gjøre en konkret vurdering av barnets beste, uten at det skal være noen automatikk i at dispensasjonsadgangen skal benyttes. Se nærmere omtale av vilkåret om sterke grunner under punkt 8.3.2.

Til § 7

Bestemmelsen endres slik at personkretsen i *bokstav d* utvides til også å omfatte søskenbarn og andre nærere slektninger som omfattes av § 3 første ledd andre ledd første punktum. Se merknadene til denne bestemmelsen og punkt 8.3.3.

12.2 Endringer i lov 11. juni 2021 nr. 63

Til § 18 b

Første ledd endres slik at personkretsen i *bokstav d* utvides til også å omfatte ekteskap mellom søskenbarn og andre nærere slektninger som omfattes av § 3 første ledd andre punktum. Se merknadene til denne bestemmelsen.

Det foreslås å føye til et nytt *andre ledd*, som i *første punktum* angir en unntaksregel fra første ledd bokstav d i tilfeller hvor manglende anerkjennelse ikke vil være i tråd med retten til fri bevegelse for personer som følger av EØS-retten. Slike tilfeller vil omfattes av unntaksbestemmelsen og ekteskapet anerkjennes, med mindre det er andre forhold ved ekteskapet som tilsier at det ikke skal anerkjennes, for eksempel at ekteskapet er inngått med en mindreårig.

I andre ledd *andre punktum* foreslås det en forskriftshjemmel for å klargjøre i hvilke tilfeller ekteskap skal anerkjennes. Unntaket vil typisk gjelde EØS-borgere som flytter til Norge, og som har inngått et lovlig søskenbarnekteskap i et annet land. Det vil også omfatte EØS-borgere som allerede er bosatt i Norge som følge av bevegelsesfriheten, og som reiser ut av Norge for å inngå ekteskap i et annet EØS-land eller et tredjeland. Videre vil norske borgere som har utøvd retten til fri bevegelse i tråd med fribevegelses direktivet artikkel 7 (1) være omfattet, såfremt ekteskapet er lovlig inngått eller anerkjent etter nasjonal rett i den aktuelle EØS-staten. Familiemedlemmer til norske borgere kan få avledet oppholdsrett etter direktivet når den norske borgeren har hatt et reelt og lovlig opphold i en annen EØS-stat, og deretter returnerer til hjemstaten, se punkt 9.3.2.

En utvidelse av § 18 b første ledd innebærer at også dispensasjonsadgangen i bestemmelsen utvides.

Tredje ledd regulerer statsforvalterens adgang til å anerkjenne ekteskap som i utgangspunktet omfattes av første ledd, dersom sterke grunner taler for det. Unntaket «sterke grunner» skal praktiseres strengt, og det må foretas en samlet vurde-

ring av momentene i saken. Momenter som kan tas i betraktning er blant annet om en part har betydelig sterkere tilknytning til vigselslandet enn til Norge, forutsatt at parten ikke har hatt omgåelseshensikt. Videre bør ekteskapet anerkjennes dersom faktum er slik at det ville blitt gitt en dispensasjon etter ekteskapsloven § 3 første ledd tredje punktum. Se merknaden til denne bestemmelsen.

Det foreslås i tredje ledd nytt *femte punktum en* forskriftshjemmel for å kunne legge kompetansen til å behandle klager over statsforvalternes vedtak til Bufdir.

Til § 18 c

Andre ledd tredje punktum endres, slik at henvisningen til § 18 b blir korrekt etter tilføyelsen av et nytt ledd som fører til at gjeldende andre ledd blir nytt tredje ledd. Det foreslås at forskriftshjemmelen for å legge kompetansen til å behandle klager over statsforvalternes vedtak til Bufdir også skal omfatte § 18 c, se merknad til § 18 b.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger)

I

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt andre og tredje punktum skal lyde:

Ekteskap kan heller ikke inngås mellom andre beslektede dersom disse er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn. Statsforvalteren kan gi samtykke til ekteskap etter andre punktum dersom sterke grunner taler for det.

§ 7 bokstav d andre punktum skal lyde:

Ved ekteskap mellom personer nevnt i § 3 første ledd andre punktum eller mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning, skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av statsforvalteren som nevnt i § 3 første ledd tredje punktum eller andre ledd andre punktum.

II

I lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med en mindreårig, etter utenlandsk rett mv.) del I skal ekteskapsloven § 18 b lyde:

§ 18 b *Anerkjennelse av visse ekteskap for parter med tilknytning til Norge på vigselstidspunktet*

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes ikke her i riket dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet, og *et eller flere av følgende forhold foreligger:*

- a. ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,
- b. en av partene var under 18 år,

c. en av partene allerede var gift,

d. partene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.

Ekteskap etter første ledd bokstav d skal likevel anerkjennes der dette er påkrevd etter EØS-avtalen. Departementet kan gi forskrift om anerkjennelse etter første punktum.

Statsforvalteren kan likevel anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det. En part som ønsker ekteskapet anerkjent, må fremsette en begjæring til statsforvalteren om dette. Departementet fastsetter hvilke statsforvaltere som skal behandle slike begjæring. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om statsforvalterens oppgaver, saksbehandling, samhandling med andre organer og taushetsplikt. *Departementet kan i forskrift også gi nærmere regler om behandlingen av klager over statsforvalterens vedtak, herunder fastsette hvilket organ som skal være klageinstans.*

§ 18 c andre ledd tredje punktum skal lyde:

§ 18 b tredje ledd andre til femte punktum gjelder tilsvarende.

III

1. Lovens del I gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Lovens del II trer i kraft straks.
3. Personer som før lovens ikrafttredelse har fått attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet etter ekteskapsloven § 10, har rett til å inngå ekteskap som nevnt i § 3 første ledd andre punktum inntil attestens gyldighetstid er utløpt, jf. ekteskapsloven § 10 første ledd andre punktum.